

LIBRARY

OCT 27 1987

STATE HISTORICAL SOCIETY
OF WISCONSIN

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: (312) 842-7325

VOLUME LXVII Nr. 21

KETVIRTADIENIS, SPALIO (OCTOBER) 15, 1987

KAINA 25 c.

KASDIEN

JAV-TSRS susitarimas
Popiežiui buvo ne kas
Kur logika!
Matote kaip bijo

M. Gorbačiovo programa tokia, kad iki šio šimtmečio pabaigos pasaulyje turi būti sunaikinti visi branduoliniai ginklai. JAV-TSRS susitarimas sunaikinti trumpą ir vidutinio nuotolio branduolinius raketas kaip tik ir yra ta linkme pirmasis žingsnis, sukėlęs protingos žmonijos pasaulyje džiaugsmo katutes.

Nelengvai šis džiaugsmas žmonija pasiekė. Jis atėjo ne dėl to, kad būk militariniai-pramoniniai kompleksai dasiprotėjo, jog branduolinis karas gali mirtinai pasaulį sudeginti. Jis atėjo dėka taikos šalininkų titaniškai kovai prieš branduolinę ginkluotę, priešakyje su Tarybų Sąjunga.

Valdantieji, pagaliau, dasiprėjo tik tada, kai prieš pavaldinių spaudimą nebeatilaiko.

Popiežiaus apsilankymas Amerikoje vertas komentarų — Amerikoje Romos katalikai išdrįso jam į akis pasakyti, jog jie sutinka su Romos katalikų bažnyčios mokymu, bet nesutinka su disciplina. Girdi, mes gi esame demokratiškai išsprusę, kultūringi žmonės, Vatikaną diktatoriška archaiška disciplina mums nepriimtina!

Amerikos katalikai nenori, kad bažnyčia verstų pasninkauti, varžytų išsituokimus, abortus... Nori, kad moterys būtų traktuojamos lygiai su vyrais, o kai kurie dvasininkai netgi nori, kad būtų panaikintas ir celebatas.

Popiežius su Amerikos katalikais bendrą kalbą terado tik antikomunizmo klausimu.

Nėra tokio dalyko, kad darbininkas neklausytų savo pono. Jeigu neklausytų, būtų išmestas iš darbo. Taip yra ir su Nikaragvos "contromis", kuriuos Washingtonas už šimtus milijonų turi pasamdes kariuoti prieš sandinistus.

Centro Amerikos prezidentai nutarė regione atstatyti taiką derybomis. Kadangi "contros" yra Washingtono samdiniai, kaip taisyklė, derybos dėl karo baigimo turi vykti su jų ponu darbdaviu Washingtonu. Bet kur tau! Washingtonas atsisako tartis su sandanistais.

Kur logika, kad dvaro ponas, susipykęs su valstiečiais, lieptų jiems tartis su jo kumečiais...

Didžioji spauda su visa reakcinių jėgų ruja sunerimo, kai dar tik pradėjo sklisti kalbos, kad Colorado valstijos demokratų kongresmanę Patriciją Schroeder jos šalininkai skatina siekti būti demokratų balotu nominuota prezidentine kandidata.

Mat, P. Schroeder yra išgarsėju-

D. Figelio nuotraukoje: Vilniaus senamiesčio stogai.

Praverti vartai

Amerika visada buvo laisvės šalis, dešimtmečiais tvirtino dešinioji lietuvių išeivių spauda, ir jokie makartizmo debesėliai netemdė šio skausmingo „vaduotojų“ piešimo vaizdo. Ir staiga dipukų spaudos tonas ėmė keistis — Amerika, girdi, pažeidinėja teisingumo principus, o tai nedaro jai garbės, todėl muškim visais varpais ir protestuokim! Nežinantys dešiniųjų emigrantų spaudos gali pagalvoti, jog „vaduotojai“ staiga susidomėjo politiniais Amerikos kalininiais, kurių šimtai, jeigu ne tūkstančiai — buvusio JAV atstovo Suvienuotose Nacijose Endriu Jango liudijimu — sėdi Amerikos kalėjimuose. Arba nei iš šio, nei iš to susidomėjo socialinės nelygybės ar

si kaip atkakli kovotoja už moterims lygias teises, kaip nepalaužiamą Pentagono kritikę Atstovų Rūmų kariniame komitete ir kaip taikos šalininkę. Be to, Patricia Schroeder yra daug liberališkesnė net ir už plačiai žinomą Jesse Jackson, ir už Massachusetts gub. M. Dukakį ir už Illinois senatorių P. Simon.

Didžiosios spaudos ir reakcinių jėgų rujos nerimas rodo, kaip jie bijo, kad į Baltuosius rūmus nebūtų išrinktas kiek nors padoresnis žmogus.

Prez. Reagan administracija kongresui užgiedojo, jog galvoja pensininkams pabranginti Medicare net 38%. Vadinasi, nuo \$17.90 iki \$24.80. Arba kitaip pasakius, per metus turės mokėti \$267.60. Nes, girdi, esą reikalinga pabranginti, dėl to, kad gydytojų patarnavimai daug sparčiau brangėja negu buvo laukta.

Keista, darbininkams mažiausia atlyginimą už darbą gali apriboti, bet gydytojams didžiausio atlyginimo už patarnavimus negali.

Mokėkite, vargšai pensininkai, nes gydytojų patarnavimai brangėja.

S. J. Jokubka

rasinio diskriminavimo problemomis... Na, o žinančius suims homeriškas juokas, nes kada gi dipukus domino turintinės nelygybės problemos? Nebent tada, kai patys ekonomiškai nukencia, bet jų spaudoje tokių dalykų nė su žiburiu nerasi... Ne išimtis čia ir „vaduotojiškos“ šviesos šaltinis — kanadiškiai „Tėviškos žiburiai“. Žodis jiems: „Amerika iki šiol buvo laisvės šalis... Ateivių masėse buvo visokių — dorų ir nedorų žmonių, netgi nusikaltėlių, pabėgusių nuo baudmės savame krašte...“ Dabar jau aišku — laikraštis vėl kalba apie karinius nusikaltėlius ir kalba tą patį. Tačiau tonas gerokai pakitęs. Kas gi atsitiko? Laikraštį sukrėtė trijų karinių nusikaltėlių likimas — iš JAV buvo išstremti Linas, Fedorenka ir Demjaniukas. Čia verta susimąstyti ir todėl pasiklausykime nacių pakalikams advokataujančių „Tėviškos žiburiai“: „Reiškia Amerika tris buvusius savo piliečius išsiuntė mirtin. Ir tai ji padarė nenagrinėjusi jų nusikaltimų iš esmės savo teismuose. Taip ir nežinia, ar tie išstremtieji yra nusikaltėliai, ar tik suinteresuotų grupių keršto aukos...“

Tarsi neegzistuočių speciali įstauga — OSI, tarsi šio skyriaus juristai nebuvo lankęsi Tarybų Sąjungoje, tarsi JAV Temidė nėra susipažinusi su pateiktomis įkalčiais... Nusispjovęs į visus įrodymus, laikraštis beapeliaciniu tonu pareiškia: „Tuo būdu Amerikos vyriausybė susitepė rankas“. Pridursime, jog dalis tiesos čia yra — Amerikos vyriausybė susitepė rankas dar tada, kai ištiesė nacių kolaborantams pagalbos ranką... Net ir tuo atveju, jeigu trijulė yra tikri nacių karo nusikaltėliai, tvirtina „Tėviškos žiburiai“, jie turėjo būti teisiami pačioje Amerikoje, nes tiek Tarybų Sąjunga, tiek Izraelis negali būti bešališki — girdi, ten „stipriai vyrauja keršto motyvas...“ Na, o ką žudikų advokatai patars daryti su tarptautinėmis sutartimis, kuriose juodu ant balto parašyta, jog nusikaltėlius būtina išsiųsti į tas šalis, ku-

TRUMPAI

— Federalinių kalėjimų sistemoje įvyko rimta problema — kalėjimuose nebetelpa kaliniai! Prieš šešerius metus jų buvo 26 tūkstančiai, dabar — 44, o vietų tėra tik 28 tūkstančiams. Ypač jų pagausėjo ryšium su socialinių programų apkarpymu ir kova prieš narkomanus.

— Kinų-amerikiečių kompanija, įsikūrusi New Yorke, derasi su JAV vyriausybe, kad jiems leistų iš Kinijos importuoti valstiečių kinų žemės ūkio darbams.

— Federalinės Administracijos asociacijoms reikalams viršininkas Allan McAstora kritikuoja lėktuvų kompanijas, kad jos labiau rūpinasi pelnais negu patarnavimu keleiviams bei keliavimo saugumu.

— Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos prezidentu šiemet tapo išrinktas Rytų Vokietijos užsienio reikalų viceministras Peter Florin.

— Tarybų Sąjunga pagal susitarimą leido amerikiečiams militaristams specialistams inspektuoti vykusius karinius pratimus (manevrus) Minsko rajone.

— Beiruto miesto vakarinėje dalyje atentatininkai sužeidė žurnalistą Hassan Sabra, libaniečių žurnalo redaktorių, kuris iškėlė viešumon JAV slaptai pardavinėjimus ginklus Iranui.

— Cenzo biuro duomenimis, Amerikoje yra 18.8 milijono ispaniškai kalbančių žmonių, kilusių Lotynų Amerikoje bei Ispanijoje. Jie sudaro beveik 8 procentus visų JAV šalies gyventojų skaičiaus.

riose buvo padaryti nusikaltimai? Tai — viena. Antra — kas iš padorių žmonių gali be pasibaisėjimo ir pasišlykštėjimo nagrinėti masinio genocido aktus, istisų tautų naikinimo mašinos veiklą, kurios juodadarbiais ir buvo visi šie linai, kungiai, virkučiai, fedorenkos? „Vaduotojų“ neapykanta Tarybų Sąjungai, verčianti juoda perdažyti į balta, dalykas mums įprastas. Bet štai dar vienas, daug pasakantis pavyzdys — gindami karinius nusikaltėlius, „vaduotojai“ suniekina net Izraelio teismus. Žodis „Nepriklausomai Lietuvai“: „... taip dažnai pagirtasis Izraelio teismų objektyvumas bei švarumas nėra nei toks švarus, nei objektyvus“...

Amerikos Temidė sukruto — apie tai liudija ir Čikagos apygardos teismo sprendimas deportuoti į Tarybų Sąjungą nacistinį nusikaltėlį Liudą Kungį, asmeniškai dalyvavusį masinėse žudynėse Treblinkos koncentracijos stovyklose. Laikai keičiasi. Jungtinėse Valstijose jau suvokiama, jog karinių nusikaltėlių slapstymas šaliai nieko gero neduoda, tai tik kompromituoja Amerikos valdančiuosius sluoksnius viso pasaulio akyse. Atpildas artėja, jis — neišvengiamas. Būtent todėl ir puola isterikon „vaduotojų“ spauda...
Kazys Bagdonavičius

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly [659-780]

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325
Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-782)

Išėjo kaip su lazda, turinčia du galus . . .

Pradžioje buvo sunku patikėti didžiosios spaudos pranešimams apie rugpjūčio 23-iosios įvykius Vilniuje, Rygoje ir Talline, bet pranešimai nebuvo melas, ko dažnai pasitaiko komerciniuose laikraščiuose. Demonstracijos vyko ir Vilniuje, ir Rygoje, ir Talline, bet tik ne tokios masinės ir triukšmingos kaip didlapiai, televizija ir radijas jas perdavė. Buvo tik demonstracijėlės, kuriose daugumą demonstrantų, jeigu taip juos galima pavadinti, sudarė žiopsotojai bei sensacijų mėgėjai. Jeigu daugiau kaip prieš savaitę, rugpjūčio 11 dieną, "Amerikos balso" radijo stotis nebūtų pranešusi, kad "Teisių gynėjų" organizacijos Latvijoje ir Lietuvoje ketina surengti dideles taikas demonstracijas — reikalauti Pabaltijo šalims nepriklausomybės ir suverenumo, ir kad nebūtų konkrečiai nurodžiusi, kur ir kada tai vyks, tai tiems "Teisių gynėjams" iš tų demonstracijų organizavimo būtų išėjęs tik didelis piššs . . .

Lietuvos liaudis politiškai bei kultūriškai pakankamai išprususi, nei su pyragu bei šilkinėmis kojineis niekas jo nebeišvilios iš pasirinkto socialistinio kelio — atsiskirti nuo tarybinių tautų šeimos. Tarybinių tautų šeimoje ji jaučiasi labai laisva ir saugi geroje kompanijoje. Drauge su visomis tarybinėmis tautomis ji kuria socialistinį ir vis sotesnį, šviesesnį gyvenimą, nešanti laimę sau ir būsimoms kartoms. Tai žino kiekvienas šviesiau galvojantis žmogus, tai žino ir "Amerikos balso" radijo redaktoriai ir jų šeiminkai, tai žino ir specialios agentūros Vakaruose. Bet nereik tu baiku!

M. Gorbačiovo paskelbtoji ir pradėtoji vykdyti persitvarkymo politika "Amerikos balso" radijo redaktorių bei jų šeiminkų antitarybinei propagandai yra skaudus antausis. Stengdamasis diskredituoti persitvarkymo politikos ėjimus po demokratizavimosi vėliava, "Amerikos balso" radijas iš anksto ir paskelbė, kur ir kada tariamų "Teisių gynėjų" organizacijos ketina surengti dideles taikas demonstracijas, reikalaujančias Pabaltijo valstybėms gražinti nepriklausomybes ir suverenumą. Tiesa, Vilniuje prie Mickevičiaus paminklo "Amerikos balso" nurodytu laiku susirinko pulkelis žiopsotojų bei sensacijų mėgėjų, bet neišėjo taip, kaip buvo išlaukta. Nei policija puolė jų vaikyti, daužyti galvas lazdomis, areštuoti, kišti į kalėjimus, kaip tokiais atvejais esti. Vakaruose, Kiek pašūkavo Sadūnaitė ir "demonstrantai", kaip niekur nieko, išsiskirstė savo keliais. Iš didelio debesio, kaip žmonės sako, nebuvo lietaus.

Nors specialių agentūrų užmačia — Pabaltyje sukelti triukšmą — Vakaruose nuaidėjo kaip didelė sensacija, bet Gorbačiovo paskelbtos persitvarkymo demokratiniais pagrindais politikos nediskreditavo. Parodė, kad paskelbtosios persitvarkymo politikos demokratinės laisvės yra gyvos. O dar gražiau, veikiantiesiems užsienioose pabaltiečiams nacionalistams, visokiems "vaduotojams", parodė kad Pabaltijo šalyse antitarybinės nuotaikos nėra tokios aktyvios, kaip jie skelbia, kad . . . pakaktų užiebtai degtuką ir — sukilimai prieš Tarybų Sąjungą suliepsnotų! Žinoma, Pabaltyje yra antitarybininkų, bet tik tautos šiukšlių likučiai, kuriais pasipiktinimas kaip Latvijoje, taip ir Lietuvoje po šių demonstracielių dar labiau padidėjo.

"Amerikos balso" radijo redaktoriams ir specialioms agentūroms Vakaruose išėjo taip, kaip su ta lazda, kur turi du galus.

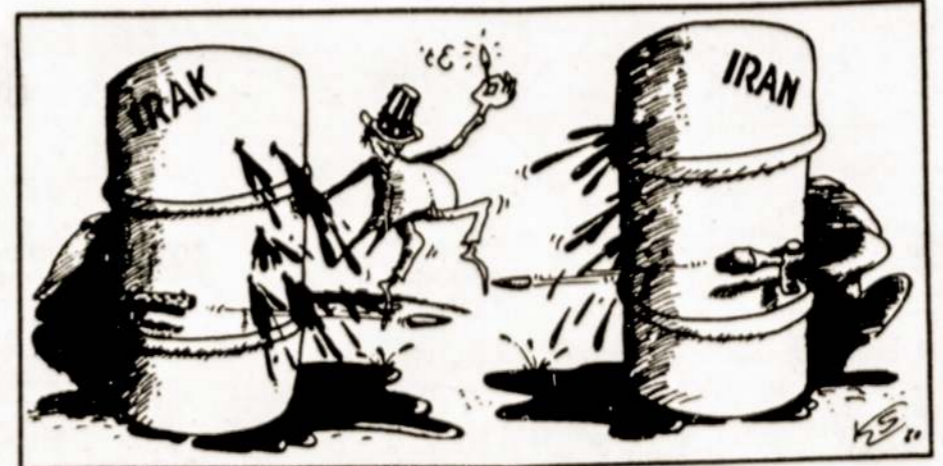
JEIGU KALBAMA APIE ĮTAKAS

Antitarybinėje emigracinėje spaudoje ir įvairių veikėjų pareiškimuose mėgstama kalbėti apie tariamai nedėkingą lietuvių kalbos ir kultūros padėtį Tarybų Sąjungoje, kur esą visas tautinių santykių klausimas siejamas vien su rusų kalbos ir kultūros nuopelnais, su pastangomis jai „pajungti“ kitas tautines kultūras ir pan. Tam, pavyzdžiui, panaudojami ir baltų—slavų kalbinių ryšių tyrinėjimai, ir literatūrinių įtakų nagrinėjimai, ir apskritai svarstymai apie kontaktus. Šiuose pareiškimuose mažiausia pasitaiko noro tinkamai susipažinti su autentiškais šaltiniais, objektyviai suprasti, kas parašyta. Tarybinuose mokslo darbuose nėra pastangų žeminti vieną kalbą, praeitį ar kultūrą, siekiant išaukštinti kitos tautos kultūrą, kalbą, istoriją. Taip elgiasi kaip tik tie užjūriniai šandieninio Lietuvos gyvenimo niekintojai, kurie stengiasi išaukštinti savąją kalbą tam, kad būtų sumenkinta kita. Apie lietuvių kal-

bos ir tautinio gyvenimo „persekiuojimą“ Lietuvoje dažniausiai kalba tie žmonės, kuriems kultūringa pagarba kitų atžvilgiu yra svetima.

O gyvenimas pateikia vis naujų ir naujų faktų, rodančių, kad tautinių santykių problema dabar ypač aktyviai diskutuojama Tarybų Sąjungoje, suvokiama visai kitaip, negu aiškina emigraciniai sovietologai ir šiaip antitarybininkai.

Tai liudija dar viena šiemet išėjusi knyga, kurią verta priminti. Maskvos leidykla „Nauka“ („Mokslas“) išleido kolektyvinį veikalą, pavadintą „TSRS tautų kalbų tarpusavio įtakos ir turtinimas“. Ji skirta TSRS tautų kalbų (o jų esama apie 130) vystymosi ir sąveikų klausimams. Suprantama ir natūralu, jog joje atsispindi rusų kalbos, didelės ir turtingos, įtakos kitų tautų kalbų plėtojimui (beje, šių įtakų tema lietuvių kalbos moksle atsirado ne su Tarybų valdžios atkūrimu Lietuvoje, o daug seniau...).

JAV ir Irano—Irako konfliktas.
Pieš. iš „Die Vahrheit“ (Vakarų Berlynas)

VETERANAI NEMOKA PAVARGTI

Daugiatautė Tarybų šalis ruošiasi Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 70-mečiui. Didelį, istoriškai šaunų kelią per septynis dešimtmečius nuėjo šalis. Pasaulis iki šiol neatsistebi, kaip iš atsilikusios, dar su patriarchalinėmis priemonėmis šalies, kokia buvo carinės Rusijos imperija, taip greitai išaugo, išbujojo viena galingiausių pasaulyje valstybių. O kelias juk ne rožėmis klotas — siautė Pilietinis karas, buvo badas, kontrrevoliuciniai maištai, niokojo užsienio valstybių intervencija... Pagaliau — klastingas fašistinės Vokietijos užpuolimas, sukėlęs Didįjį Tėvynės karą. Ir vėl krūvos griuvėsių, vėl išdeginta žemė, sugriauti miestai — padaryti šaliai milžiniški nuostoliai. Ir sakau: bet kokį laiko tarpą neištrauksi iš tų 70-ties metų, visur sutiksi masinį žmonių didvyriškumą, pasiaukojimą, kas ir išlaikė, išaukštino, išvedė į priekį Spalio socialistinės revoliucijos žaizdre gimusią naujo tipo valstybę — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungą. Galėtume pasakyti, kad visus šiuos dešimtmečius šalis gyveno tai su šautuvu, gindamasi nuo užpuolėjų, tai su kūju ir pjautuvu, vėl keldamasi iš griuvėsių, kurdama savo ekonominę galią.

Kovų veteranai — taip šiandien sakome apie tuos, kurie šalį gynė žūtubūtinėse kovose.

Darbo veteranai — tai žmonės, savo pasiaukojimu, ilgamečiu darbu išvedę šalį į priešakines linijas. Ir visi jie — ir kovų, ir darbo veteranai — jau sulaukę žilo ar žilstantčio plauko — žodžiu, ne jauni-kaičiai, ne jaunikaitės. Dažniausiai karo veteranai kartu yra ir darbo veteranai. Tik pirmųjų vis mažėja, o pastarųjų gretos auga. Tai natūralu, praėjo daugiau kai 40 taikaus gyvenimo metų, išaugo, suvyriškėjo pokario metais gimusių žmonių kartos. Tačiau tai nereiškia, kad veteranai pasilieka nuošaly. Pagal savo išgales jie ir toliau dalyvauja visuomenės veikloje, savo patirtimi paremia jaunąją kartą.

Šių metų kovo mėnesio viduryje Lietuvoje įkurta respublikinė karo ir darbo veteranų organizacija. Steigiamos konferencijoje

Bet yra ir kito pobūdžio darbų, rodančių, kad kalbų sąveikų ir santykių tema nėra suvokiama ir aptariama vienpusiškai. Štai monografijoje išspausdintas V. Michailičenkos parašytas skyrius, pavadintas „Lietuvių kalbos įtaka įvairioms rusų kalbos gyvavimo formoms“.

Tai lietuvių kalbos įtaka rusų kalbai! Ir tai aptaria ne koks nors ultrapatriotas, išeičioje ieškantis lietuviškų įtakų ispanų ir net Adomo ir Ievos kalbai, bet rusų mokslininkas.

Beje, knygoje aptariama ir kitų TSRS tautų kalbų — ukrainiečių, baltarusių, tadžikų, armėnų ir t. t. — įtakos rusų kalbai.

Taip elgiamasi ten, kur kalbotyra tarnauja mokslui, objektyvumui ir remiasi pagarba kiekvienai tautai, kokia ji bebūtų, didelė ar maža.

Jonas Rinkevičius

buvo pasakyta, kad žemutinėse grandyse surkurta 2770 veteranų organizacijų, kad Lietuvoje yra 780 tūkst. veteranų, gaunančių pensijas ir beveik kas antras, tiksliau — 47 procentai tęsia darbą liaudies ūkyje. Kita vertus, dar apie 150 tūkst. pensininkų galėtų įsijungti į visuomeninę gamybą, jeigu jiems būtų sudarytos palankios darbo sąlygos.

Natūralus žmogaus domėjimasis, kokiais tikslais įkurta ši veteranų organizacija? Pasakysime, kad Lietuva — ne išimtis. Jau praėjusių metų pabaigoje, t. y. gruodžio 17 d., Maskvoje įvyko visasąjunginė karo ir darbo veteranų konferencija, priėmusi įstatus.

— įtraukti visus gyvenimo patyrimą turinčius veteranus į visuomeninį politinį, ekonominį ir kultūrinį šalies gyvenimą, ir pirmiausia į augančiųjų kartų auklėjimą tarybinio patriotizmo ir socialistinio internacionalizmo, tautų draugystės, sąmoningos pažiūros į darbą ir mokymąsi, politinio budrumo, drausmės ir organizuotumo dvasioje;

— dalyvauti jaunimo globotojų judėjime, teikti visapusišką paramą veteranams perduodant jaunimui darbo patyrimą, mokant jaunimą profesinio meistriškumo ir skiepijant jam pagarbą darbininkų profesijoms;

— skatinti veteranus aktyviai dalyvauti produkcijos gamyboje asmeniniuose pagalbiniuose ūkiuose, ypač vystant sodininkystę, daržininkystę ir bitininkystę;

— įtraukti veteranus į kovą už pavyzdinę tvarką jų gyvenamojoje vietoje, kiemuose, soduose, butuose, parkuose ir į naudingą žmonių, ypač jaunimo, laisvalaikio organizavimą;

— padėti vietiniams valdžios organams ir visuomeninėms organizacijoms tinkamai prižiūrėti karių kapus, paminklus, dalyvauti klubų, mokyklų kovinės ir darbo šlovės kambarių bei muziejų darbe;

— įtraukti veteranus į judėjimą už taiką, prieš ginklavimosi varžbas, užmegzti ir plėtoti ryšius su nacionaliniais ir tarptautinėmis karo ir darbo veteranų organizacijomis, siekiant sustiprinti tautų draugystę ir bendravimą, propaguojant taiką Tarybų Sąjungos užsienio politiką.

Respublikų, miestų ir rajonų karo ir darbo veteranų tarybos turi apibendrinti ir skleisti geriausių karo ir darbo veteranų tarybų bei atskirų veteranų darbo patyrimą, atstovauti veteranų organizaciją valstybinuose ir visuomeniniuose organuose bei organizacijose, svarstyti iš veteranų tarybų bei atskirų veteranų gautus pasiūlymus ir, esant reikalui, kreiptis į atitinkamus respublikinius ir vietinius organus bei organizacijas tu pasiūlymų įgyvendinimo klausimais.

Tai karo ir darbo veteranų veiklos barai nesauri. Bet veteranus užgrūdino gyvenimas, jie praeję didelį, sunkų ir didvyrišką kelią, ištvėrę visus išmėginimus.

P. Petronis

Vilnius, 1987 m. spalio 15 d.

Ryšium su Didžiojo Spalio 70-osiomis nuo JAV pažangiųjų lietuvių N. Ventienė įteikia P. Griškevičiūtei dailininkės Meilės Styvens (Baranikienės) paveikslą „Roza Luksemburg“.

REVOLIUCIJA — MŪSŲ ŠIRDYSE

1940-ųjų vasarą pasibaigė ilga, daug aukų pareikalavusi lietuvių liaudies kova už savo gyvybines teises. Kova nebūna be aukų. Kaip šiandien Lietuvoje saugomas lietuvių revoliucionierių, kovotojų už Tarybų valdžią atminimas?

Žurnalistas Virgilijus Liauška apsilankė Lietuvos revoliucijos muziejuje, kur į jo klausimus atsakė muziejaus direktorius Konsantinas Gaurylius.

K. GAURYLIUS:

Tarybų Lietuvos revoliucijos muziejus — viena iš daugelio kultūros įstaigų, kurios tikslas rinkti, tirti ir propaguoti muziejines vertybes. Čia kaupiama Lietuvos revoliucinio judėjimo (nuo 1863 m.) LKP veiklos, kovos už Tarybų valdžią, socializmo kūrimo ir plėtojimo, marksizmo-leninizmo atsiradimo, paplitimo ir išsivystymo į vėraujančią ideologiją Lietuvoje istorijos medžiaga, taip pat renkami ir tiriama Raudonosios Armijos, tarybinių partizanų kovų Lietuvoje per Didįjį Tėvynės karą, pokario klasių kovas, tarybinės santvarkos Lietuvoje atkūrimo istorijos medžiaga.

Pirmieji eksponatai muziejuje užregistruoti 1947-aisiais metais. Šiuo metu muziejaus pagrindiniame fonde jau sukaupta apie 140 tūkst. eksponatų. Dalis jų išdėstyta dvylikoje ekspozicinių salių ir atspindi visus istorinius laikotarpius Lietuvoje.

Spalio revoliucijos idėjų veikiamas stiprėjo revoliucinis judėjimas ir vokiečių okupuotoje Lietuvoje. Įvairiose vietose ėmė kurtis komunistinės kuopelės. Jas į vieningą organizaciją suvienijo LKP I suvažiavimas, nelegaliai vykęs Vilniuje 1918 m. spalio 1—3 d. Vilnius tapo ir revoliucinio judėjimo centru, čia buvo sudaryta Lietuvos laikinoji revoliucinė vyriausybė ir 1918 metų gruodžio 16 d. paskelbtas manifestas — Tarybų valdžios įkūrimo dokumentas. Ekspozicijos stenduose pateikta medžiaga plačiai pasakoja apie pirmuosius partijos ir vyriausybės socialistinius pertvarkymus Lietuvoje, krašto gynybos organizavimą. Deja, Tarybų valdžia Lietuvoje tuo metu buvo užgniaužta. Pasitraukusi į pogrindį LKP ir toliau vadovavo revoliuciniam judėjimui, kuris ypač suaktyvėjo 1939—1940 metais.

Stenduose pasakojama apie Lietuvos liaudies vyriausybės sudarymą. Lankytojas mato LKP CK legalaus laikraščio „Liaudies balsas“ pirmąjį numerį, išleistą 1940 metų birželio 18 dieną. Jame išdėstyti artimiausi naujos vyriausybės uždaviniai.

Vieną pagrindinių vietų šio laikotarpio ekspozicinėje salėje užima Liaudies seimo priimtos istorijos medžiaga.

Vilnius, 1987 m. spalio 15 d.

rinės deklaracijos apie valstybės santvarką, Lietuvos įstojimą į Tarybų Sąjungos sudėtį, žemės paskelbimą valstybės nuosavybe, bankų ir stambiosios pramonės nacionalizavimą. Ekspozicijoje pasakojama, kaip Lietuvos liaudies ūkis buvo pertvarkomas socialistiniais pagrindais — nacionalizuojami bankai bei didelės pramonės įmonės, prekybos įmonės, vykdoma tarybinė reforma.

Kuriant naują ekspoziciją ir kaupiant eksponatus, daug laiko ir dėmesio muziejui paskyrė buvęs Partijos istorijos instituto prie LKP CK direktorius, istorijos m. dr., prof. R. Šarmaitis, Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto rektorius, fizikos-matematikos m. dr., prof. J. Kubilius, perdavęs muziejui autentiškų dokumentų apie darbininkų ir valstiečių parengiamuosius kursus, Universiteto mokslinę veiklą. Daug Lietuvos žymių kultūros veikėjų, jų šeimos narių perdavė originalią muziejinei medžiagą — diplomus, medalius, knygas, fotonuotraukas.

— Zinau, muziejuje yra eksponatų, kurie ypač jaudina. Ką Jūs galėtumėte pasakyti apie tai?

K. GAURYLIUS:

Muziejininkui ne tik svarbu surasti istorinį įvykį, patvirtinantį eksponatą, bet ir kad eksponatas būtų emocionalus, jaudintų lankytoją. Didžiojo Tėvynės karo laikotarpio salėje tokie eksponatai, kaip krauju apšlakstyti, kuikų išvarpyti nužudytų tarybinių aktyvistų rūbai, Pirčiupių tragedijos liudininkai — sudegusių grindų likučiai, sudegusio kūdikio marškinėlių skiautė, tarybinių karių ginklai, dokumentai, komjaunimo bilietai atskleidžia didvyrišką tarybinės liaudies žygdarbio Didžiojo Tėvynės karo metais epopėją. Ekspozicijoje matome rožės žiedą, nuskintą prieš apšaudytame lauke. Juo gimimo dienos proga buvo pasveikintas pulko vadas Antanas Šurkus.

— Kokius ryšius muziejus palaiko su respublikos įstaigomis, mokslininkais?

K. GAURYLIUS:

Svarbus muziejininkystės ryšys su pedagogikos mokslu. Mokslininkai ir pedagogai turi plačias galimybes panaudoti muziejus ir kaip mokymo, auklėjimo priemonę, užklasinio darbo formą profesiniam orientavimui. Pagal vidurinių mokyklų istorijos kurso programą Tarybų Lietuvos revoliucijos muziejus paruošė ir veda pamokas-ekskursijas, čia vyksta istorijos seminarai aukštųjų mokyklų studentams, veikia „Jaunojo istoriko mokykla“. Vidurinių mokyklų, PTM, TM, technikumų moksliniams organizuojami įlek-

toriumai, kiti renginiai.

— Kaip lankomas muziejus?

K. GAURYLIUS:

1987 metų pirmą pusmetį muziejuje pabuvojo daugiau kaip 70 tūkst. žmonių.

Glaudų ryšį muziejus palaiko su ekskursinėmis ir turistų organizacijomis, Vilniaus kelionių ir ekskursijų biuru, „Inturistu“, „Sputniku“. Jiems talkinant, kasmet vis daugiau svečių sulaukiame iš kitų broliškų respublikų bei užsienio. Muziejaus lankytojams per metus surengiama apie 3 tūkst. apžvalginių bei teminių ekskursijų.

— Ačiū Jums už pokalbį.

O JAU IR TREČIOJI

Dideliu kalbotyrinei literatūrai tiražu — dešimt tūkstančių egzempliorių! — išėjo šią vasarą ir antrasis Zigmo Zinkevičiaus „Lietuvių kalbos istorijos“ tomas, skirtas mūsų kalbos vystymui iki pirmųjų raštų pasirodymo. Tokiais tiražais ne kiekviena poezijos knyga išeina. Liuksinės išvaizdos, 306 puslapių apimties leidinys savaime atkreipia skaitytojo dėmesį. Mokslinė — tai dar vienas didelis tyrinėjimų ir apibendrinimų vertės veikalas. O besidomintiems lietuvių tautos kultūros likimu, jos pasiekimais tarybinio gyvenimo sąlygomis tai — dar vienas akivaizdus paliudijimas, kokių didžiulių aukštumų pasiekė lietuvių kalbos mokslas, kaip tik socializmo metais. Toks didžiulis darbas

gali būti dirbamas tik ten, kur jam suteikiamos tinkamiausios galimybės, kur jis reikalingas ir gerbiamas. Kalbotyrinio mokslas ir jo literatūros leidybos didžiuliai mastai, su kuriais dar nieko negalima palyginti, patvirtina tiesą, kas aiškina, jog tarybinis gyvenimas lietuvių kultūrai ir tautiniam sąmoningumui ugdyti sudarė palankiausias sąlygas. Tai, kas atlikta šiuo laikotarpiu kalbos mokslu, niekaip nesiderina su kalbomis apie nutautinimo ir panašias pastangas. Juk šitokių, kaip Z. Zinkevičiaus, darbų leidimas yra visokeriopai skatinamas! Ką jau sako tas faktas, jog visi šiuolaikiniai įžymieji lietuvių kalbos profesoriai pradėjo ir baigė studijas pokario metais Vilniaus universitete! Jeigu Tarybų valdžiai nerūpėtų lietuvių kalbos mokslas, kam reiktų sudaryti tokias sąlygas, ugdyti specialistus? Ar turima už Atlanto kitokių faktų?

O darbas tęsiasi. Pirmasis „Lietuvių kalbos istorijos“ tomas pasirodė 1984 m. Tada buvo pranešta, jog iš viso istoriją sudarys penki tomai. Vadinas, penkiasdešimt tūkstančių knygų, kiekviena penkiatomyje — apie pusantro tūkstančio puslapių teksto! O tai tik dalis visos šiuolaikinės literatūros, skirtos lietuvių kalbai... Iš kitos pusės, negali nestebinti paties mokslininko darbo galia. Juk jis negyvena knygų rašymu, jis dirba pedagoginį darbą, vadovauja lietuvių kalbos katedrai Vilniaus universitete. O štai jau kiek knygų!

Antrajame istorijos tome aptariami tokie dalykai, kaip istorinės žinios apie lietuvių, Lietuvos pavadinimo kilmę, lietuvių kalbos paplitimo ribos ir jų kitimas, lietuvių kontaktai su kitomis gentimis ir kaimyninėmis tautomis, Lietuvos valstybės ir lietuvių kalbos santykiai, lietuvių kalbos sandaros raida, tarminė diferenciacija, kalbinės integracijos procesai ir kt. O trečiajame tome, kuris turėtų pasirodyti maždaug po metų, bus aprašytas lietuvių raštų kalbos atsiradimas ir tolesnis jos kūrimas bei tobulinimas.

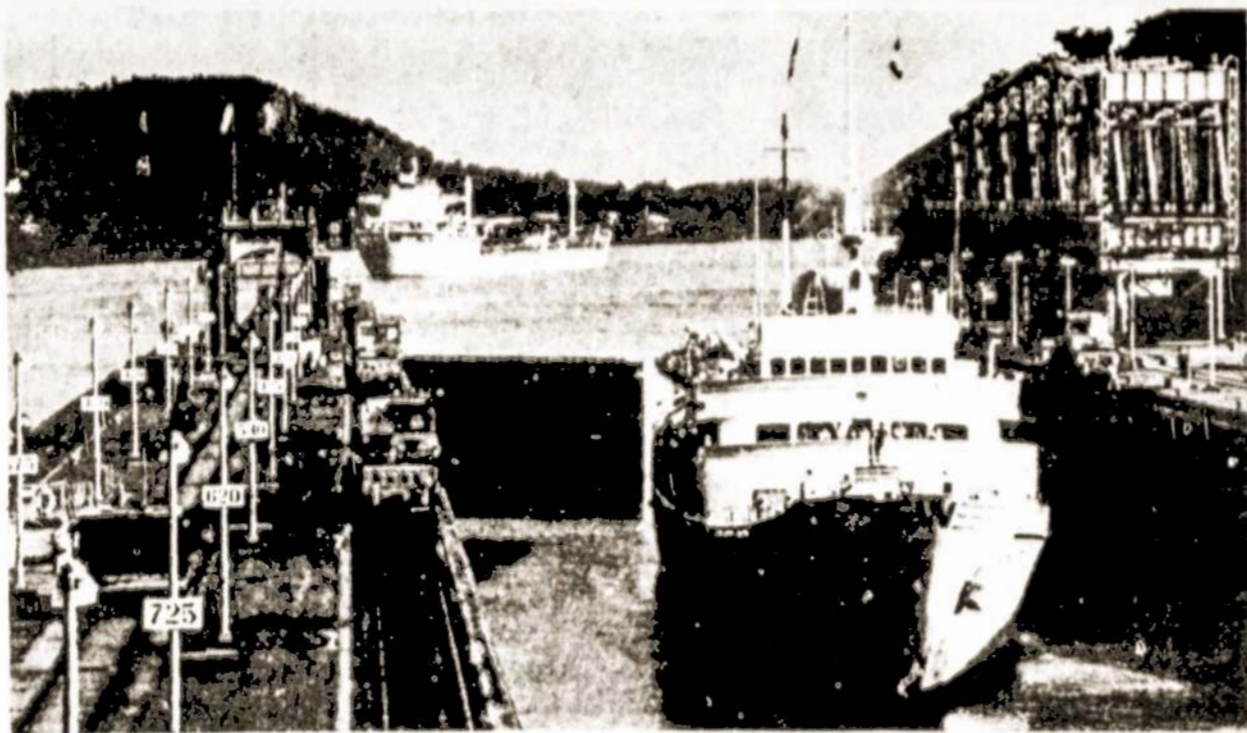
Taip Vilniuje gimsta ir didėja vienas įžymių, svarbių visos lietuvių istorijos darbų. Palinkėkime mokslininkui tolesnės didelės sėkmės, įgyvendinant unikalų sumanymą. Juk kuo kitu gali užsienio lietuviai prisidėti prie šio darbo; tik stebėjimu, linkėjimais ir, žinoma, sugebėjimu jį suvokti, o tuo pačiu — juo džiaugtis.

Vladas Viešintas

Rugsėjo 10 dieną TSRS liaudies ūkio pasiekimų parodoje įvyko iškilmingas Lietuvos TSR dienų atidarymas. Rugsėjo 12 d. Lietuvos TSR dienų dalyviai nuvyko į Raudonąją aukštę.

K. Jurelės nuotraukoje: Lietuvos TSR delegacija padeda vainiką prie V. Lenino mauzoliejaus.

TASS-o nuotraukoje: Panamos kanalo zonoje.

Kas ko neišleido?

Antitarybinė užsienio lietuvių spauda energingai įsijungė į naujų procesų Tarybų Sąjungoje įvairumą, jeigu taip galima sakyti, ir ji dalyvauja persitvarkymo darbuose. Dabar užjūriuose abai madinga cituoti kritines Tarybų Lietuvos kultūros darbuotojų pastabas ir aikštinti: matote, ar iesakėme, matote, ir tą pačią vąžą ariame. Tai mėgsta daryti ir „Draugo“ laikraštis, kai jis rašo apie lietuvių literatūros reikalus. Žinoma, čia nevengiama ir demagogijos, kas ypač įprasta antitarybinių aistrų kupiniems „Kertišės parašė“ autoriams.

Būdingą šio pobūdžio rašinio pavyzdį pateikia „G. k.“, komentuoamas Lietuvos TSR rašytojų sąjungos plenumą, aptarusį tolesnį literatūros palikimo leidimo klausimą.

Kaip žino kiekvienas padoriai žvelgiantis į literatūrinį ir leidybinį gyvenimą Tarybų Lietuvoje tautietis, per praėjusį laiką atliktas didžiulis darbas leidžiant, nagrinėjant ir populiarinant lietuvių praeities literatūrą. Tuo labai noriai naudojasi išėvijios inteligentija, tarp jų tie, kas moko Lietuvos mokslininkus ir leidėjus, ką reikia daryti šioje srityje, nors jų pačių tos srities darbų palikimas yra labai menkas. Ar jie, pavyzdžiui, sugalvojo ir leido arba bent jau planavo „Lituanistinę biblioteką“, „Versmių“ poezijos seriją, tęstinius „Lietuvių kalbos ir literatūros“ veikalus, ar jie bent svajojo apie dešimtą dalį tų tūrašų, kuriais praeities rašytojų knygos yra platinamos Tarybų Lietuvoje ir t. t.? Žinoma, kad nei Bet užtat niekas kitas taip smagiai Lietuvos leidėjų, mokslininkų ir rašytojų nemoko, kaip būtent jie. Todėl kai jie apie tai kalba, dvelkia demagogija.

Kitas reikalas, kada apie literatūrinio palikimo problemas kalbama Lietuvos rašytojų plenumė. Ten suvokiama, kas padaryta, ir todėl siekiama naujų aukštesnių leidybinio darbo pakopų. Į jas kilti nebūtų galima be to, kas vė atlikta.

O ką pataria „Draugas“? Štai kaip jis aiškina Lietuvos rašytojų plenumė keltas problemas:

„Tačiau dabar siūloma moksliskai paruošti ir išleisti pilnus Maironio, Kudirkos, Vaižganto, Sruogos ir Putino raštus, plačiau supažindinti skaitytojus su Pieterio, Lindės-Dobilo ir kitų praeities rašytojų kūriniais. Šis žingsnis sveikintinas, nors jau ir 40 metų pavėluotas“.

Tad visi šie darbai turėjo būti atlikti 1947 metais? Bet atsiprašau, kaip buvo galima paruošti tais sunkiais laikais, neturint pakankamai pajėgesnių redaktorių ir mokslo darbuotojų (o „Draugo“ autoriai iki 1944 m. jų nepriruošė ir nepalikę), išleisti akademiškai visą klasiką? Tuo labiau Pu-

tino visus raštus, kurių įsismagi- nės „Draugo“ autorius laukė prieš 40 metų, kai po 1947 rašytojas sukūrė dar daug vertingiausias poezijos ir beletristikos?

Beje, argi „Draugo“ autoriai ir jų bendraminčiai 1940 metais jau buvo paruošę pilnus, akademiškus V. Kudirkos arba Maironio raštus? Faktas, jog nei! Dar daugiau: 1918–1940 metais nesugebėta išleisti bent ką nors panašaus, ką iki Pirmojo pasaulinio karo padarė V. Kudirkos „Raštų“ šešiatomo leidėjai! O jeigu pradėsime vardinti, ko neišleido 1918–1940 metais Lietuvoje dabartiniai „Draugo“ literatūros politikieriai ir jų bendraminčiai, paaiškės, jog jiems apie išleistą arba neišleistą palikimą iš viso padoriau būtų patylėti.

Antai Lindės-Dobilo romanas „Blūdas“ pasirodė Tilžėje 1912 metais. O 1918–1940 metais jis taip ir neišėjo Kaune. Po 1940 m. romanas neišėjo ir Amerikoje.

Dabar „Draugas“ mums aiškina, jog, neišleisdami iki šiol Lietuvoje „Blūdo“ ir dar kelių knygų tarybiniais metais, padarėme nepataisomą žalą visai lietuvių literatūros raidai! Už tos „žalos“ net nesimato laikraštįje, kas Tarybų Lietuvoje padaryta, leidžiant praeities literatūrą.

Atsiprašau, o kodėl nebadoma pirštu į save? Pagaliau, kai taip nepadoriai elgiamasi, žingsnis lieka iki prastos demagogijos. Jis ir žengiamas, aiškinant, jog „Blūdo“ išleidimas būtų galėjęs pakreipti viso lietuvių romano vystymąsi,

nebūtų gal reikėję ir M. Sluckio „Adomo obuolių“.

Cia jau toks absurdas, jog prie tos „teorijos“ tegali lygiuotis A. Staknienės „metaforinio skaitymo“ nesąmonės.

Beje, o gal „Blūdo“ išleidimas 1947 m. Čikagoje ar Tiubingene būtų apsaugojęs emigracinį romaną nuo grafomanų?

Jei taip, tad nepataisomą žalą padarė būtent „Draugas“.

Jonas Rinkevičius

“Fidelis Castro ir religija”

Tokia antrašte Brazilijos misionierius domininkonas Betas parašė knygą apie savo ryšius su Kubos revoliucijos vadovu Fidelium Kastro.

Betas, kaip ir daugelis Brazilijos, kitų Lotynų Amerikos kraštų, religinių vadovų, įsijungė į darbo žmonių progresyvių judėjimą prieš priešspaudą ir išnaudojimą, prieš nedarbą ir teisę būti žmogumi. Jis buvo persekiojamas, areštuotas ir ketverius metus kalėjo. Betas sako: „Kalėdamas kartu su marksistais, susipažinau su Markso teorija ir aišku pasidarė, kad vienintelis kelias į pažangą ir į darbo žmonių laisvę — tai kova prieš priešspaudą, kova prieš kapitalistus“.

Pirmas jo susitikimas su Fidelium Kastro įvyko 1985 metų gegužės 13 dieną.

Betas rašo:

„...Apie Fidelio stalą lentynos pilnos knygų, kasetės su filmų juostomis, radijo tranzistorius. Stalas apkrautas įvairiais popieriais, vaza pilna saldinių, apskrita dėžutė su cigarais. Ant sienos didžiulis Kamilo Sianfuegos portretas, odiniai minkštasuoliai. Toliau — ilgas stalas pasitarimams. Dar viena drobė, parodanti studentus, dirbančius žemės ūkio darbą. Kabinetas erdvus, patogus... Fidelis vilki žaliai alyvine uniforma. Atsisoja, mus pasitinka ir pakviečia sėstis prie ilgojo stalo. Pirmiausia nori pasikalbėti su Zoelmiru Betinga, kuris ruošiasi grįžti į Braziliją.

„Ketvirtadienį, 1985 m. gegužės 23 dieną, atvykstu į Revoliucijos rūmus, — tęsia Betas, — truputį po dvidešimt pirmos valandos. Smarkiai lyja. Fidelio kabinete sėdi Vilma Espin — Kubos moterų federacijos pirmininkė.

Susėdame prie pasitarimų stalo. Priešais mane, kitoje stalo pusėje, atsisėdo Fidelis. Jo kairėje — dėžutė su cigarais. Dešinėje — nedidelis baltas puodelis su arbata. Prasidėjus pokalbiui ir kalbant, Fidelis pieštuku braižo bloknoto lapus, lyg tas padėtų geriau susikaupti.

BETAS: Komendantė, esu tikras, kad tai vienintelis įvykis, kai socialistinės šalies vadovas duoda interviu tik apie religiją.

Pradėsime nuo praeities. Jūs, senjore, kilęs iš tikinčios šeimos?

FIDELIS KASTRO: Gerai, bet aš norėčiau priminti, kad tokiai jautriai man reikėtų pasirošti, pavartyti kai kuriuos dokumentus, prisiminti.

Paklausei, ar aš kilęs iš religingos šeimos? Kaip į tai atsakyti? Pasakysiu, kad esu iš religinės tautos ir taip pat iš religingos šeimos. Mano motina gal labiau už tėvą buvo tikinti.

BETAS: O Jūsų tėvas?

FIDELIS: Mano tėvas taip pat kilęs iš valstiečių, labai neturtingas valstietis iš Galicijos Ispanijoje. Negalima tvirtinti, kad mano motina būtų buvusi labai tikinti, kad

BETAS: O Jūsų tėvas?

FIDELIS: Andželas. Mano motina išmoko skaityti ir rašyti pati. Manau, kad jos tikėjimas tai tik šeimos tradicija iš jos motinos — mano senelės — pusės, kuri buvo labai tikinti. Mano tėvas buvo labai neturtingo valstiečio sūnus Galicijoje. Kubos karo su Ispanijos kolonizatorių laikais, praėjusio šimtmečio pabaigoje, jis buvo atsiųstas kaip Ispanijos kareivis. Po karo sugrįžo į Ispaniją. Bet Kuba neišėjo jam iš galvos ir kartu su daugeliu emigrantų jis vėl atvyko į Kubą šio šimtmečio pradžioje be sentavo kišenėje ir be jokių rekomendacijų. Tuo metu šiauramerikiečiai jau buvo pasiglemžę geriausias Kubos žemes, kirto ir degino miškus, sėjo cukranendres ir statė cukraus fabrikus. Mano tėvas pradėjo dirbti viename iš tokių fabriku.

BETAS: Tai tikėjimas — tik šeimos tradicija? Ar Jūsų motina lankydavo bažnyčią?

FIDELIS: Jos tikėjimas negalėjo priklausyti nuo bažnyčios lankymo, nes aš gimiau ir mes gyvenome tolimoje provincijoje, kur nebuvo nė vienos bažnyčios.

BETAS: Kur Jūs, senjore, buvote pakrikštytas?

FIDELIS: Ne savo gimtojoje apylinkėje, o Kubos Santjage po kelerių metų.

BETAS: Jūsų motina mokė vaikus melstis?

FIDELIS: Motina meldavosi. Bet aš negaliu tvirtinti, kad ir mane mokė melstis, nes labai anksti mane išsiūtė į Santjage esančią mokyklą. Tada galėjau turėti ne daugiau kaip puspenktų metų. Motiną meldžiantis aš prisimenu.

BETAS: Kalbėdavote rožančių?

FIDELIS: Rožančių. Sveika Mariją. Tėve mūsų.

BETAS: Kada Jūs, senjore, įstojote į religinę mokyklą?

FIDELIS: Įstojau į pirmąją klasę.

BETAS: Kokio amžiaus?

FIDELIS: Reiktų pagalvoti. Turbūt turėjau kokius šešerius ar septynerius metus.

BETAS: Į Brolių La Sale kolegiją?

FIDELIS: Taip. Bet tai labai ilga istorija. Čia kone visą laiką mokė katekizmo, vis apie religiją, šventąją istoriją...

BETAS: Kaip buvo mokoma religijos: kaip apie gerį, laimę, ar buvo grasinama pragaru, Dievo bausmėmis?

FIDELIS: Religinis paruošimas, katekizmas, mišios ir kt. buvo skiepijami kiekvieną dieną. Tuo metu religijos mokymas buvo nūrali prievolė, ir aš negalėjau jos įvertinti.

BETAS: Jums nekildavo kaltės jausmas, abejonės, problemos?

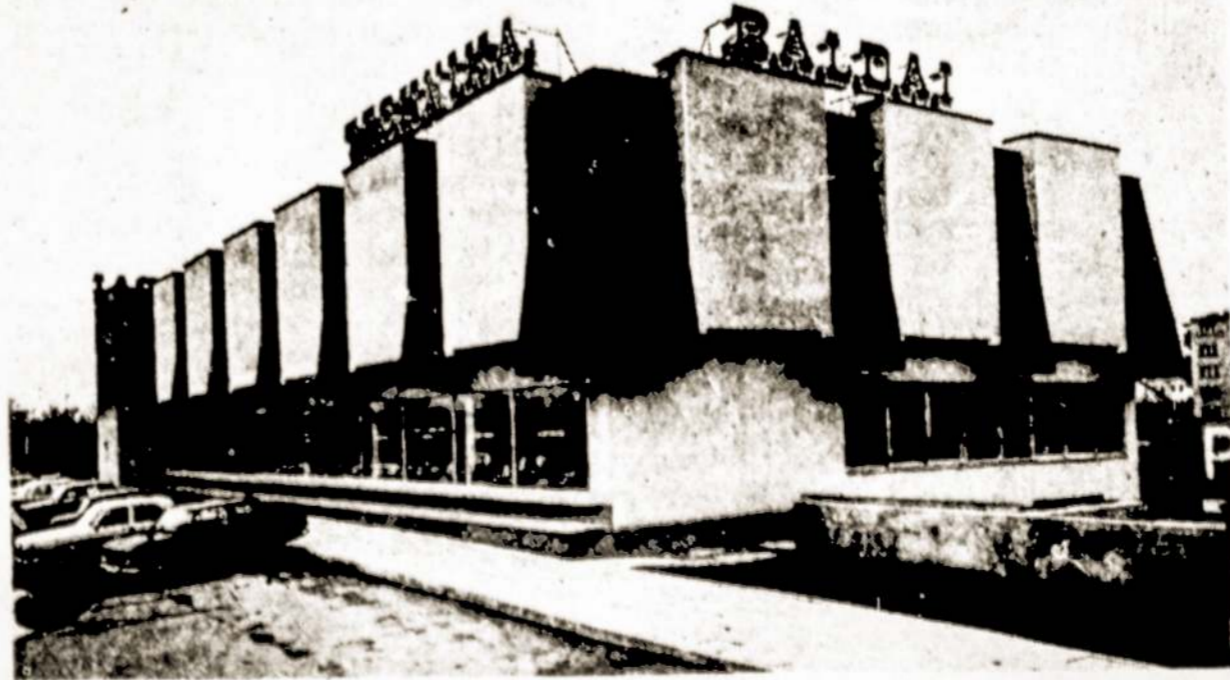
FIDELIS: Apie tai aš pradėjau abejoti kiek vėliau, kai pradėjau mokytis šventųjų istoriją. Mums pasakodavo apie pasaulį, neleidami pagalvoti. Tiesą pasakius, aš neturėjau jokio potraukio religijai, man daugiau rūpėjo sportas, pliažas, gamta...

„Knyga „FIDELIS KASTRO IR RELIGIJA“ buvo išleista Brazilijoje, San Paule esančioje „Brasiliense“ leidykloje. Ji sulaukė tokios paklausos, kad buvo kartojama ir kartojama — laida po laidos. Keliolika laidų ispanų kalba išėjo Kuboje ir kituose Lotynų Amerikos kraštuose. Vos knyga pasirodžius, knygynuose susidarydavo tokios eilės, kad per kelias valandas būdavo parduodami tūkstančiai egzempliorių.

„FIDELIS KASTRO IR RELIGIJA“ knygos autorius domininkonas Betas lankėsi Tarybų Sąjungoje, Lenkijoje, Čekoslovakijoje. Knygą ruošiasi išleisti ir kai kurie socialistiniai kraštai.

Parengė Linas Valbasys

Vilnius, 1987 m. spalio 15 d.

Baldų parduotuvė Kėdainiuose.

Br. Talaikio nuotraukoje: Veiverių prekybos centras.

GARBĖ LIETUVOS MELIORATORIAMS!

Sunku suprasti šią „Draugo“ kritiką Lietuvos melioratorių atžvilgiu: perbėgėlis, neturintis nieko bendro su savo specialybe K. Ėringis, tvirtina, kad Lietuvoje prieš karą, valdant tautininkų režimui, buvo daug geriau ir daugiau melioruojama negu tarybiniais metais (vadinasi, pagal jį melioracija yra teigiamas reiškinys), o B. Kviklys prakeikia Lietuvos melioratorius, kaip krašto žudikus, sodybų naikintojus.

Melioracija — visų kultūringų ir civilizuotų kraštų būtinas veiklos bruožas. Melioravimo darbai rūpėjo ir Lietuvai, kai ją valdė „Draugui“ artimi, mieli sluoksniai. Tiesa, per dvidešimt metų tebuvo melioruota apie 15 tūkstančių hektarų pievų ir laukų, o taip pat apie 30 tūkstančių hektarų miškų. Tai buvo primityvus ir sunkus darbas, atliekamas daugiausia rankomis ir kastuvu. Jį gerai prisiminė pats „zimagoru“ buvęs beletristas Marius Katiliškis. Lietuvoje yra daug žemių, krūmynų ir kitų vietų, kurias būtina sausinti, jeigu norima tinkamai šeiminkauti. Tai — nesulaikomas procesas, bet neišskiriamas Lietuvos iš kitų kraštų. Lietuvoje dabar per metus melioruojama daugiau žemių negu per visus dvidešimt ikikarinį. Ši dešimtmetį Tarybų Lietuva pradėjo jau numelioravusi apie pustrėčio milijono hektarų žemių.

Tai, jog šiandieninis Lietuvos kaimas yra pasiekęs savo aukščiausią žemės ūkio kultūros lygį, jog Lietuvos valstiečiai gyvena gražiai ir kultūringai — didelis melioratorių nuopelnas. Autoritetingas senosios kartos agronomas ir mokslininkas Petras Vasiūnas sako, jog jis, galėdamas palyginti ikikarinį ir dabartinį kaimą, Lietuvos nepažįsta: taip jos kaimas pagražėjęs! Tarp pasiekimų jis mini ir melioravimą! „Žemė visuose ūkiuose nudrenavome“. Ir pabrėžia: „Mūsų karta pasitraukia ramiai, nes daug sunkių klausimų žmonių gerovei išspręsta, o kiti bus išspręsti“.

Tad ko B. Kviklys taip pikta keikia melioratorius? Taip, melioracija keičia krašto vaizdą, pasitaiko ir nuostolių, bet jos — išimtis. Išimtimis apibendrinti, vadinasi, meluoti, iškraipyti tiesą. Klaidų dideliame darbe neišvengiamas, 1987 m. spalio 15 d.

giame, bet jos keliamos ir kritikuojamos pozityviai. Pažanga neina be sunkumų.

B. Kviklys straipsnyje „Draugui“ būdingu stiliumi nuolatos iškraipo tikrovę. Jis nenori sužinoti tikros tiesos, kaip tvarkosi Lietuvos kaimas, jam senosios vienkienų sodybos buvusios labai tvarkingos, gražios. Pagal jį prieškarinė melioracija buvusi pavyzdinė, o dabar Lietuvos kaimas bjauriamas, naikinamas. Net ir dėl to, kad žmonės būtų nuraminti. Išsiderėta statyti liaudies buities muziejų prie Rumšiškių — žodžiu, išsisas melo krioklys, besiliejęs per „Draugo“ skiltis. . .

Tik paklauskite! Ar kas nors patikės, matęs štai tokią B. Kviklio Lietuvą.

„Naujai sukurtos ar kuriamos kolchozinės gyvenvietės palyginus su senomis lietuviškomis sodybomis labai skurdžios“.

Tokiu atveju Lietuvos kaimiečiai sako: „Pagalvok, žmogau, kokius niekus šneki“. . . O B. Kviklys pranašauja, jog melioratorių vardas — „ateities Lietuvos istorijoje bus labai juodai pavaizduotas“.

Norėdamas kuo labiau suniekinoti melioratorius, autorius juos palygina su „stribais“, t. y. pokarą metų liaudies gynėjais, ginklu nusiais tarybinę santvarką. Bet tuo mums juos tik „kština“. O dergti iščius Tarybų Lietuvos žmonių sluoksnis yra įprasta būdinga. Pavyzdžiui, taip buvo spaudoje sukelta niekinimo ir kekimo akcija prieš Tarybų Lietuvos mokytojus.

O Lietuvoje mokytojo vardas lieka pagarboje, kaip ir kilmia, patriotinę pareigą atliekančių melioratorių. Jų nuopelnų niekad nesumažins jokie „Draugo“ prakeikimai.

Vladas Viešintas

● 1987 metų pasaulinėse studentų žaidynėse Vilniaus „Žalgirio“ futbolininkai, atstovavę Tarybų šalį, iškovojo pirmą vietą ir žaidynių aukšą.

● Vilniaus gyventojams per parą iš žemės gelmių pripompuojama per 100 tūkst. kubinių metrų geriamojo vandens.

Adomo Petrausko lobiai

Atvažiavome, matyt, ne laiku. Buvo besibaigiančios žiemos pavakarys. Tačiau šeimininkas Adomas Petrauskas žurnalistą sutiko tarsi lauktą svečią.

A. Petrauskas — Kupiškio rajono Uoginių kaimo gyventojas, sodybos-muziejaus šeimininkas. Unikalaus ir nepakartojamo, kur surado vietą liaudies meno dirbiniai ir gamtos kūriniai, raštijos paminklai ir namų apyvokos daiktai.

Uoginiai bene seniausias kaimas rajone ant Pyvesos upės kranto. Seni žmonės pasakoja, kad uoginiečiai daug kuo garsėjo. Štai Florijonas Pribušauskas buvo „nepataisomas“ arklų mainininkas, Klemensas Plesnevičius — talentingas piršlys, Juozas Mažeika gražiai piešė ir drožinėjo. Turėjo uoginiečiai ir grafiene Čirvinsienę, kuri nugyveno daugiau kaip šimtą metų ir beveik visą amželį bylinėjosi.

Taigi gabių žmonių, o ir keistuolių praeityje netrūko. Prie tokių keistuolių, tiesa, gerąją prasmę, priklauso ir A. Petrauskas. Tačiau ne iš karto atsiskleidė jo didysis pomėgis rinkti tai, ką kiti sukūrė, kas supo senolių gyvenimą. Pradžioje sodybos šeimininkas buvo kaip visi. Dirbo savo ūkelyje. 1948 m. rudenį žmonės jį išrinko susikūrusio kolūkio pirminku, kaip vieną raštingiausių ir iškalbingiausių žmonių apylinkėje.

— Dirbau visose pareigose, kokios tik buvo kolūkyje, — pusiau rimtai, pusiau juokais anas dienas prisimena pašnekovas.

Ir iš tiesų trejus metus išbuvęs pirminku, vėliau jis vadovavo revizijos komisijai, laukininkystės brigadai, bitininkavo. Bedirbdamas staliumi, susižalojo ranką. Bet negi sėdės be darbo? Ištūsumis valandomis apžiūrinedavo galulaukėj kamienais susipynusius medžius, čiupinėjo pagrioviuos sumestus akmenis. Medis ir akmenys virto nuostabiais žvėreliais, pasakų rojais. Šeimininkas tais namošė kambarius, kiti surado vietą klėtyje, sode. Pradėjo rinkti senovės eksponatus. Taip klėtis tapo muziejumi. Taip ir trobos laisvesni pakraščiai.

Dešimties spingsulių, žibalių lempų, bene dviejų šimtmečių lygintuvai. Yra ir medinės girmos, už kurias, sako, ponas leidęs meistru dvaro ganykloje karvę ganyti, savamokslio išradėjo rankomis sutaisyta knatų vijimo mašinėlė. Siuvėjas, stogdengys, batsiuvis — kiekvienas amatininkas gaminosi savo darbo įrankius. Juos taip pat pamatysime klėtelėje. Čia jau nebesutelpa eksponatai. Todėl Antašavos kolūkis pastatė pasiūrę reikiems ūkio padargams, dideles klėtis, aukštųjų dviejų aukštų pastatą, kur dabar saugoma dauguma eksponatų.

Stebina jį gausumas, kruopšti atranka. A. Petrauskui jau atsirado talkininkų. Ant sienos kabo 40 žmonių iš Kupiškio, Anykščių, Panevėžio rajonų, Vilniaus ir Kauno miestų sąrašas. Tai buvę uoginiečiai ar jų atžalos, taip pat anksčiau visiškai nepažįstami žmonės, kurie, apsilankę muziejuje, panorą jį praturtinti bent eksponatu, kitu.

Stebina muziejaus steigėjo iškalba. Apie kiekvieną eksponatą jis gali pasakoti istorijas. Ir apie tuos, kuriuos pats surinko, glūdino bei drožinėjo, ir tuos, kuriuos sunėšė kiti žmonės. Daug čia ir paties rankomis padaryta. Štai tarsi vitražas puikuojasi iš pavo plunksnų sudėliotas apskritimas. Pro langą pašviečia saulė, ir plunksnos žėri visomis vaivorykštės spalvomis.

— Povas turi šimtą plunksnų. O šiam daiktui prireikė net kelių šimtų. Sunkiausia buvo, kad viskas lygiai ir gražiai išeitų, — lyg

sau sako Adomas.

Jo muziejus tampa visos respublikos įžymybe. Kaip Petro Dzūko sodyba, Vaclovo Into akmenų muziejus. Gausėja smalsuolių srautas. Ne kartą čia buvo liaudies rašytojas Juozas Baltušis. Štai ką jis parašė atsiliepimų knygoje: „Daug mačiau muziejų visokių plačiajame pasaulyje, o labiausiai sujau-dino Uoginių Adomo Petrausko sukaupti etnografiniai turtai. Čia viskas šneka širdžiai ir protui, parodo, kaip mūsų protėvių gyventa, kokį vargą pakelta. Ypač giliai įsminga atmintin didžiūliaudies, paprastų žmonių išmintis, atsiskleidžianti per tą nuostabų mokėjimą palengvinti savo vargus, tausoti jėgas, siekti geresnio gyvenimo. Lenkiu galvą prieš mieliją Adomą Petrauską ir visus geros valios žmones, savo rūpesčiu sutelkusius neįkainojamas vertybes giliam mūsų tautos praeities, jos būdo, jos gražiausių broužų pažinimui“.

„Kai susiruošiau keliauti, jau temo, o visko dar nebuvo gerai apžiūrėjęs. Ir taip ne laiku pasirodžiau. Šeimininkui reikėjo apeiti gyvulius, užbaigti dienos ruošą, o sodyboje jis vienas. Žmona stiprino sveikatą Panevėžio ligoninėje.“

A. Petrauskas pralinksmėjusiu veidu pasakė, kad žmona turi netrukus sugrįžti, ir pakvietė dar kartą atvažiuoti. Geriausia vasarą.

— Bet ar vasarą mažai darbų? Ir daržai, ir tie patys gyvuliai, ir šienapjūtė.

— Tai gal ir tamsta padėsi, — dar kartą nusišypsojo šis nuostabus žmogus.

Būtinai atvažiuosiu. Ir gal ne vienai dienai. Tik ilgiau pabuvus, bent akies krašteliu galima pažvelgti į šio žmogaus sielą, susipažinti su jo sukauptais lobiais. Tai ji ir pačiam daug kuo praturtėti.

Vytautas Trečiokas

Siaulių „Vairo“ dviračių ir variklių gamyklos darbininkas Henrikas Sutkus sukonstravo dvivietį velomobilį. Juo galima važiuoti iki 30 kilometrų per valandą greičiu.

Nuotraukoje: Velomobilije H. Sutkus su žmona Elena.

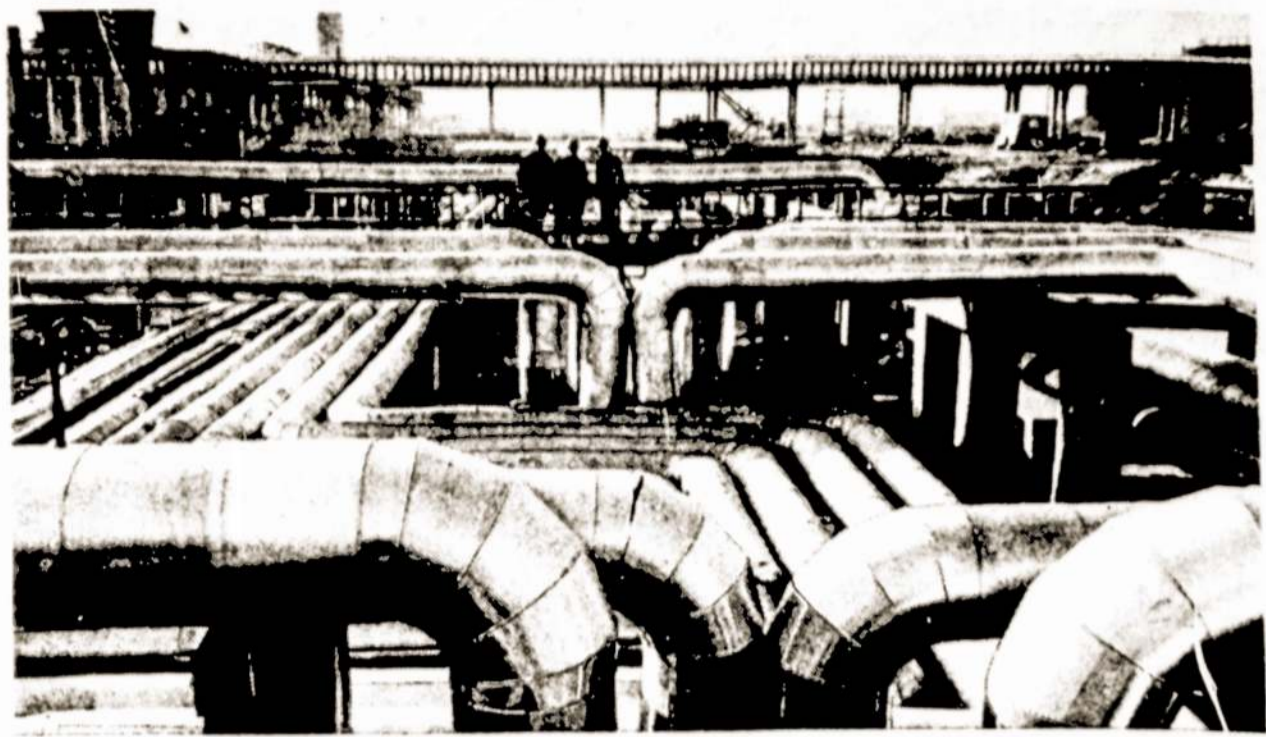
A. Dilio nuotrauka

Kai žmogus stengiasi būti nuoširdus, jis jau nebenuoširdus.

V. Kubajevs

Smulkūs veidai žeidžia žmogaus orumą, o idėjiniai ginčai praturtina, net pagražina gyvenimą, pagilina mintį.

A. Andrejevas

Nuotraukoje: Šiais Mažeikių naftos perdirbimo gamyklos vamzdžiais teka iš Vakarų Sibiro atkeliavęs „juodasis auksas“.

APIE VIENĄ ĮDOMU LAIŠKĄ

Nežinau, kiek populiaru yra „dizdžioji“ amerikietiška spauda krašto lietuvių tarpe? Ypač — pagrindiniai laikraščiai ir žurnalai?

Man asmeniškai tokie leidiniai, kaip „Newsweek“, „Times“, „US News and World Report“, kelia didelį susidomėjimą. Besistumdami aršiose tarpusavio grumtynėse dėl skaitytojo, o galiausiai dėl skelbimų davėjų, jie pasako ir nemaža tiesos apie amerikietišką gyvenimo būdą, apie padėtį pačiose įvairiausiose srityse.

Suprantama: visa, ką rašo ši spauda, imti „už gryną pinigą“ būtų labai naivu. Juk mano suminėti leidiniai — už turtingąją, stipriąją, baltąją Ameriką. Kai jie rašo apie Tarybų Sąjungą, tą daro labai tendencingai, ieškodami negatyvių sensacijų. Pavyzdžiui, kai amerikiečių korespondentai lankosi Lietuvoje, galima pamanyti, kad tai patys pamaldžiausi žmonės pasaulyje: taip jie domisi bažnyčiomis ir jas belankančiais žmonėmis, viskuo, kas susiję su religija.

Na, bet nukrypau į šalį nuo pagrindinio savo pasakojimo. Taigi rimtame amerikiečių žurnale „US News and World Report“ neseniai perskaičiau įdomų laišką. Žurnalas skaitytojų laiškam skiria nemaža vietos ir spausdina labai skirtingas nuomones. Tačiau įdomu, kad laiškas, kurie palaiko žurnalo liniją, būna protingi ir gerai argumentuoti, nesutinkantys — ne tokie protingi ir ne taip gerai pagrįsti...

Vienas parašytas mr. Elmer Hurst iš Ohio apie rūkymą. Tačiau pasirodo, kad ir čia dar galima tarti visiškai naują žodį!

Mr. Elmer Hurst neabejotinai prisiekęs rūkitorius ir didžiai pasipiktinęs kampanija, kuri prieš rūkymą vedama amerikietiškoje spaudoje. Dar daugiau: jis įsitikinęs, kad šią akciją vykdo... komunistai, tokiu būdu kėsindamiesi į patį brangiausią amerikiečio turimą — jo asmeninę laisvę.

Reikia manyti, kad žurnalas šį

laišką išspausdino kaip savotišką įvairenybę, rodančią, kiek toli gali siekti žmogiškasis siaurumas ir bukumas. Tačiau laiškas man daug ką primena. Pirmiausia lietuvišką superpatriotinę spaudą su jos „tautinio budrumo“ kampanijomis ir komunizmo šešėliu, kylančiu iš po kiekvieno krūmo.

Kai Lietuvoje būna blogi metai, ši spauda rašo, jog tai — per komunistus. Kai nuūžia stipri audra, verčianti pajūrio medžius — irgi, anot čikagiškio „Draugo“ — „Dievas baudžia netikėlius“.

Kai Lietuvoje buvo tikrai stipriai išbujojęs girtavimas, visa superpatriotinė spauda diena iš dienos kartojė: tai — vis per komunistus. Jie tokiu būdu, įmirkę žmogelius degtinėje, juos nori laikyti nuolankiais, viskam abuojaus ir absoliučiai paklusniais. Dabar, kai Lietuvoje paskelbtas didelis ir ryžtingas karas šiam blogiui, „superpatriotų“ spaudoje gausu štai tokių mintelių: komunistai taip uja žmones, kad visiškai laužo jų teises — net nebeleidžia gerti kada nori, kur nori ir kiek nori!

Ir kaip čia neprisiminsi mr. Elmer Hurst iš Ohio laiško žurnalui „US News and World Report“.

Pagal tą pačią teoriją komunistai yra giliai prasismelkę į lietuviškosios išeivijos gretas. Ne, ne tie, kurie neslepia savo pažiūrų — visai kiti. Jie rengia koncertus Jaunimo centre, sutirka iš Lietuvos atvykstančius menininkus ir šiaip sau žmones. O ką jau bekalbėti apie tuos, kurie patys važinėja į Lietuvą! Antai Čikagos „Draugas“:

„Ne taip seniai vienas mūsų išeivijos solistas ir vienas muzikos mylėtojas nuvykę į... Lietuvą vėliau džiūgavo, kad jiems teko būti įjungtais į operos pastatymą Lietuvoje. Mums reikia ne savo tarpe grumtis, o priešintis penktajai kolonai“, — rašo „Draugas“. Tai kaip vėl neprisiminsi to mr. Elmer Hurst laiško žurnalo „US News and World Report“ redakcijai.

Jonas Lukys

Netoli Siaulių, ant Rekyvos ežero kranto, lankytojus svetingai pasitinka antrojo miesto visuomeninio maitinimo kooperatyvo motelis „Žvejų užeiga“. Atvykusius šeiminkai gardžiai vaišina. Valgaraštyje nemaža žuvis patiekalų. Ežere galima pasimaudyti, pasijrstyti valtimi, pažvejoti. Antrajame aukšte paruošta keletas kambarių poilsiui.

..... A. Dilio nuotraukoje: „Žvejų užeiga“

Žemdirbys Juozas Kirilevičius

Kapsuko rajone, netoli TSRS — Lenkijos Liaudies Respublikos valstybinės sienos, yra Santakos kaimas. Kiekvienas čia žino, kur gyvena senukas Juozas Kirilevičius. Lapkričio mėnesį jam sukaks 80 metų. Tartum rudens darganų pasidabruoti jo galva ir vešlūs ūsai.

Kada ruošiausi pas jį į svečius, atsiverčiau Mažąją Lietuvišką tarybinę enciklopediją. Antrajame tome perskaičiau: „Juozas Kirilevičius — žemės ūkio darbuotojas, Socialistinio Darbo Didvyris. Nuo mažens dirbo samdiniu pas buožes. Nuo 1950 metų Kapsuko raj. „Tarybų Lietuvos“ kolūčio brigadininkas. Jo vadovaujamoje brigadoje išauginti dideli javų, cukrinių runkelių, bulvių derliai“.

Visą savo gyvenimą Juozas Kirilevičius praleido Santakos kaime.

— Mano tėvai buvo mažažemiai valstiečiai, — lėtai pasakoja senukas. — Samanotoje bakūžėje po šiaudiniu stogu mes augome trise. Ir tėvui, ir broliui, ir seseriai teko patirti karčią samdinio dalią. Vaikystėje aš ganiau svetimas žąsis ir paršelius. Kada paūgėjau, pasamdė į bernus turtingas kaimynas. Prošvaisčės nesimatė. Ne veltui suvalkiečiai streikavo prieš Smetonos valdžią — dauguma su džiaugsmu sutiko 1940 metų vasarą.

Tame pat Santakos kaime, kur aš bernavau beveik du dešimtmečius, nauja valdžia man davė aštuonis hektarus žemės. Tai buvo didelis džiaugsmas ir man, ir mano žmonei Onai. Tuo metu laukėme savo pirmagimio. 1941 metų pavasarį apėsėjome laukus, tikėjome derliaus, turėti savo duonutės, pasistatyti padoresnę trobą. Bet derliaus nuimti neteko. Pirmą karą dieną, kada fašistinė Vokietija užpuolė Tarybų Sąjungą, mūsų kaimas atsідūrė okupantų rankose. Aš niekada nepamiršiu jaunų tarybinių artileristų, kurie iki paskutinio sviedinio narsiai kovėsi su užpuolikais. Tuos, kurie liko gyvi ir pakliuvo į nelaisvę, vokiečiai čia pat, rugių lauke, sušaudė...

Ziaurumas Juozo Kirilevičiaus atmintyje išliko kaip nuolatinis fašistų okupacijos metų vaizdas.

Masinės žmonių žudynės, kratos, baimė už savo ir artimųjų gyvybę. „Iš manęs, kaip ir kitų naujakurių, pirmomis dienomis atėmė žemę. Vėl teko bernauti. Darbo radau pas vieną pasiturintį valstietį. Dirbau pusvelčiui, o šeiminkas vis baugino, kad išsiųs už nepaklusnumą į Vokietiją...“

1944 metų vasarą Santakos kaimą išvadavo Tarybinė Armija. Juozo Kirilevičiaus šeima vėl gavo žemės. Bet parašyti, kad iškart prasidėjo taikus ir ramus gyvenimas kaime, būtų netiesa. Naujos santvarkos priešininkai, tie, kurie nesusėpė pabėgti su hitlerininkais į Vakarų, kenkė kuo galėdami. Ypač kentėjo tie, kurie pradėjo kurti kolūkius, stoji į juos. Žudė ne tik vyrus, bet ir moteris, vaikus. Juozas Kirilevičius vienas pirmųjų Santakos kaime parašė pareiškimą dirbti kolektyviniame ūkyje.

Sunki buvo pradžia. Trūko sėjos, technikos. Pagalbos ranką tiesė kaimynai. Traktoriai, mašinos atkeliavo iš Rusijos Federacijos, Ukrainos, kitų TSRS respublikų. Jaunimas išmoko arti laukus traktoriais, derlių nuimti kombainais. Pirmasis kolūkio pirmininkas Leonas Statulevičius buvo tik technikumą baigęs, bet stengėsi ūkininkauti iš širdies, išmokė buvusius samdinius, bežemius ir mažažemius žemdirbystės kultūros. Dabar ūkyje vien specialistų su aukštuoju ir specialiu viduriniu išsilavinimu — septynios dešimtys. Daugumą — vietinių valstiečių vaikai.

Paimkime tą patį Juozą Kirilevičių. Jam buvo 43 metai, kada paskyrė laukininkystės brigadininku. Šiame poste jis dirbo 21 metus.

— Žemeje, kuri geriausiais ikinariniais metais duodavo 15 centnerių javų iš hektaro, mes pradėjome gauti tris kartus daugiau, — pasakoja Juozas. — Mums padėjo laukų nusausinimas, nauja technika, į kaimą atėjo chemija, mokslas. Savo laimėjimus mes demonstravome Maskvoje — Liaudies ūkio parodoje. Aš buvau apdovanojamas jos aukso medaliu. 1966 metais man įteikė aukščiausią apdovanojimą — Lenino ordiną ir Socialistinio Darbo Didvyrio „Aukso žvaigždę“.

Neatpažįstamai pasikeitė kaimas. Jame pastatytos šiuolaikinės fermos, kur laikoma tūkstantis karvių, grūdų saugyklos, mechaninės dirbtuvės, specialios patalpos technikai saugoti, kiaulių kompleksas. Per metus „Tarybų Lietuvos“ kolūkis parodoa žemės ūkio produkcijos už septynis milijonus rublių. Solidi suma guli valstybiniame banke: ji panaudojama ne tik ūkiui plėsti, bet ir žmonių gyvenimo, buities sąlygoms gerinti. Jei Smetonos laikų Santaka buvo daugybė kuklių vienkienų po šiaudiniai stogais, tai šių dienų Santaka — mūrinė. Kiekviena šeima sau pasistatė patogų vieno, dviejų, o kartais net trijų aukštų mūriuką. Greta — ūkinis pastatas, garažas automobiliui. Ne gėda parodyti gyvenvietę ir čia apsilankančiams Amerikos lietuviams. Turi nuosavą namą su sodu ir senukas Juozas Kirilevičius.

Komunistų partija išvedė Lietuvą į šviesų kelią. Partijos siekiams įgyvendinti daug jėgų atidavė ir Juozas, nors ir neparašė pareiškimą stoti į Komunistų partiją. Tačiau ir būdamas nepartinis, jis nestovėjo nuošaly nuo visuomenės reikalų. J. Kirilevičiai jau buvo 60 metų, kai kaimynai, apylinkės kolūkiečiai jį išrinko deputatu į Lietuvos TSR Aukščiausiąją Tarybą.

— Maža prisipažinti, kad tai buvo pati džiaugsmingiausia diena mano gyvenime, — dabar prisimena Juozas Kirilevičius. — Daug rūpesčių tada prisidėjo. Bet jie džiugino. Aš dar kartą įsitikinau, kad mes, eiliniai žmonės, išmokome būti savo žemės, savo likimo šeiminkais, spręsti svarbius ne tik savo kasdieniškus, bet ir respublikos ateities klausimus“.

Juozas ir Ona išaugino devynis vaikus: dukrą ir aštuonėtą sūnų. Tėvai patenkinti savo jaunąja karta: visi baigė mokslus, gerai savo srities specialistai, turi neblogai apmokamą darbą. Yra sūnų ir meistrų, ir traktorininkų, ir statybos specialistų. Dukra Vilytė, baigusi pedagoginę mokyklą, dirba vaikų darželio auklėtoja. Jos dukra — jau vienuoliktą Kirilevičių anūkė. Per šventes visi vaikai ir anūakai mėgsta rinktis po gimtuoju stogu pas senelius.

Atsisveikindamas paklausiu senuko, ko jis labiausiai trokšta gyvenime?

— Norėčiau, kad nei mano, nei kaimynų vaikai ir anūakai nepatirtų, kas yra karas, — ramiai atsakė gyvenimo užgrūdintas Lietuvos valstietis.

Antanas Ragalšis

Laimi tie, kurie aiškiai mato ateitį.

L. Tolstojus

Jeigu knyga neverta du kartus skaityti, tai jos iš viso nereikia skaityti.

D. Graninas

Komunistu galėsi tapti tik tada, kai praturtinsi savo atmintį visų tų gerybių, kurias žmonija yra sukūrusi.

V. Leninas

Vilnius, 1987 m. spalio 15 d.

Kodėl neemigruoja "vargšai" kolūkiečiai

Tarybų Sąjunga „vaduotojiškos“ spaudos akimis yra klasikinės nepriteklių krašto pavyzdys. Šią temą intensyviai vnyoja Bronys Raila ir kiti, kurie nematė Tarybų Sąjungos niekad, o Lietuvos — nuo karo laikų. Dar įdomiau, kad išeivijos visuomenininkai, iš jų net ir nusiteikę prieš Tarybų Lietuvą, po viešnagės joje neskubė viešai patvirtinti šį stereotipą. Dažniau — visiškai pamiršta pasakoti, kaip tie nepritekliai atrodo iš arti... Keista. Apmąstymu turėtų, manyčiau, sukelti ir tokį faktas: prisiminkime asmenis, pas taraisiais metais atsiradusius iš Lietuvos Vakaruose. Tai gerai apmokamas dailininkas, žinomas teatro režisierius, dar įžymesnis rašytojas modernistas, turėjęs itin palankias sąlygas Lietuvoje tiek kūrybinių idėjų, tiek honorarų prasme... Tai — Saulius Tomas Kondrotas, dabar, beje, gyvena prisiglaudęs pas recidyvistę Vladą Šakalį. Dar pora: jaunas vyras, Kaune spekuliuojęs džinsais ir kitas — valiutinis machinatorius. Abu šiandien irgi Vakarų padangėje. O kaipgi tie, kurie, anot emigrantinės propagandos sunkiai suduria galą su galu — eiliniai darbininkai, tarnautojai, kolūkiečiai? Jie nesizvalgo į Vakarų. O tokių, sutikime — juk dauguma...

Vadinasi, Lietuvos pramonė, energetika, tie patys kolūkiečiai, kurie, pasak „Akiračių“, tėra „Sizifo darbas“, — visos gamybinis sektorius — ne tikta išmaitina eilinių darbininkų, žemdirbių, bet ir duoda pelno: iš ko gi finansuojamas švietimas, kultūra, knygų leidyba? O šiose srityse, vėl sutikime, Lietuva turi ką parodyti, kuo pasigirti.

Yra kita medalio pusė. Štai ką rašo „Akiračiams“ žinomas prekybininkas dar nuo ikikarinio Kau-no laikų Jonas Karvelis: „Aukelės nepridedu, nes, atvykęs į USA 1950, pasiskolinęs pinigų pradėjau leisti knygas, gaidas, plokštes ir kitus lietuviškus kūrinius. Durnelis karvelis, norėjo valstybėje valstybę sukurti. Turiu minėti leidinių gal art vagono, ir nežinau, kur juos reikėt. Raila savo laiku siūlė išvežti į Market Parko aikštę ir sudeginti, man per toli ir, be to, dar reiktų sumokėti už transportą. Ką daryti? Bet juk ne viskas piniguose yra. O gal klystu?“

Taigi lietuviškos gaidos, plokštelės, knygos trūnija sandėlyje. Ir trūnija ne nutautusioje tos spaudos Lietuvoje, bet tautiškai kietai pasikausčiusioje išeivijoje. Gal ir ne piniguose laimė, kaip teigia ilgą gyvenimo kelią nuėjęs lietuvis prekybininkas, tikta kažkodėl apie tai vis dažniau išeivijoje kažkas turi priminti. Kodėl?

Zodžiu, materialiniai siekia žmogaus gyvenime neturi būti svarbiausi. Priešingu atveju gresia daug baisesnė nepritekliai — dvasinis nusikurdimas. Baisėsi todėl, kad tūlas šito nebejaucia.

Lietuvoje žinom apie savo ūkinės problemas. Tie, kurie išeivijoje tituluoti Tarybų Lietuvos gyvenimo kritikai, nepadėjo jai sunkiausiais pokario metais, nepadės užlyginti pasitaikančių gyvenime duobių ir dabar: tą padarys tos pačios Lietuvos darbo žmonių rankos.

V. Liauška

Priešas atskleidžiantis mūsų klaidas, kur kas naudingesnis už draugą, jas slepiantį.
L. Da Vinčis

Tarp draugų ieškok tų, kurie daugiau už tave išmano.

R. Šumanas

Vilnis, 1987. m. spalio 15 d.

APLANKĖ A. JAKIENĖ

Marytė ir Julius Urbikai neseniai aplankė Albertiną Jakienę, esančią Monticello Nursing Home, 6300 W. 95th St., senelių priežiūros namuose.

Albertina Jakienė, nors jau virš 90 metų amžiaus ir atsiskyrusi nuo savo draugų bei pažįstamų gyvena senelių priežiūros namuose, bet nuotaikos atžvilgiu nenupuolusi, šneki, patenkinta gyvenimu prieglaudoje. Sveikatos atžvilgiu, žinoma, negali daug girtis sulaukusi tokio amžiaus.

Nepamirškime, kad Albertina buvo viena iš dosniųjų laikraščio „Vilnis“ mecenatų. Linkime jai kuo pakiliausios nuotaikos. X.

St. Petersburg, Fla.

Taip, kaip buvo numatyta, St. Petersburgo pažangių lietuvių klubas sezonui atsidarė spalio 3 dieną. Turint galvoje, kad šį sezoną buvo pirmas renginys, publikos atsilankė gana daug. Klubu darbuotojai tikisi, kai iš šaltų kraštų pradės atvykti turistai, kiti renginiai kas šeštadienį irgi bus neprastesni.

Kaip spaudoje jau buvo pranešta, į klubo patalpas buvo įsiveržę vagys ir ką tik galėjo išvilti pro pramuštą sieną visą viską išsinešę. Tačiau dėka klubo narių gerasirdiškumui, padaryti nuostoliai beveik padengti. Klubo atidarymo metu kai kurie davė pažadus, jog aukos ir daugiau baigti nuostolius padengti.

Klubo narių nuotaika, kaip ir visuomet, pakili. Mary

LAIŠKAI IR PARAMA

Gerbiami vilniečiai:
Cia rasite čekį vertės \$530.00. Tai bus už du metus prenumerata ir balansas „Vilnis“ išlaidoms. Su geriausia linkėjimais visam „Vilnis“ štabui.

Mary Goddis
Benton, Ill.

Dear Julius:
Enclosed is my \$50.00 check. Accept the check as a donation to the „Vilnis“. Saw in the „Vilnis“ that you and Mary celebrated an anniversary. Good luck and happiness to both of you.

Mildred Kubilius
Hot Springs, Ark.

Gerb. Administracija:
Cia rasite \$30 čekį, tai bus už prenumeratas — už šiuos metus ir 1988-uosius metus. Kadangi „Vilnis“ visuomet laukiu, linkiu geros sveikatos visam laikraščio kolektyvui, kad laikraštis visus lankytų.

Julia Druženė
Norwood, Mass.

Dear Sirs:
I am enclosing Money Order of \$25.00 for renewal of newspaper in memory of my uncle George Radauskas. I enjoy reading the paper too.

Sophie Pinto
East Chicago, Ind.

Dear „Vilnis“ Administration:
Enclosed is a \$30 check — \$15 for subscription and \$15 donation to dad's paper. Please excuse the late payment.

Paul Dudaitė

Gerb. Administracija:
Prašau „Vilni“ siųsti man nauju adresu. Siunčiu čekį vertės \$25 „Vilnis“ paramai.

K. Thomson
Endwell, N. Y.

IS EX MAINIERIŲ KLUBO SUSIRINKIMO

Šeštadienį, rugsėjo 26 d., „Vilnis“ salėje įvyko lietuvių Ex Mainierių klubo narių susirinkimas. Susirinko gražus būrelis žmonių. Nors sunegalavęs, buvo atvykęs ir klubo pirmininkas J. Copin, bet po susirinkimo rutinos truputį užkandęs išsiskubino namo pailsėti.

Pietūs buvo skoningi ir pakako visiems. Dalyvavusi susirinkime Frances Jordan su savo vyru Ed padėjo visiems už dalyvavimą jos mamytės M. Wassel-Vasiliauskieneš šermenyse ir laidotuvėse. Šia proga jos atminimui paaukojo klubui \$100.

Kaip žinia, M. Vasiliauskieneš buvo viena klubo organizatorių prieš 40 metų. Iki pat mirties uoliai dalyvavo klubo veikloje. Nepamirštama savo narę klubo narių susirinkimas pagerbė tylos minutę.

Klubu protokolų užrašų sekretorė Julija Marazienė tebėra Mercy ligoninėje, 2510 S. M. L. King Drive, kambarys 726. Jai buvo padaryta operacija. Dabar eina geryn, bet vis tebėra sukrikusi kalba — sunkiai gali ištarti žodį. Nesenai iš Tampa, Fla., buvo atvykusi jos brolio dukterė Angelina. Pabuvojęs Čikagoje prie ligonės grįžo atgal prie savo darbo. Dabar dažnai ją lanko J. Pateckas.

Klubu narė Adelė Copin taip pat nesveikuoja. Negalėjo dalyvauti susirinkime.

Linkiu ligonėms greitai pasveikti, o klubo nariams — būti sveikiems
Antanas

L. PRŪSEIKAI BŪTŲ 100 METŲ

Amerikos pažangių lietuvių se-
noji karta, taip pat kai kurie čia gimusių, gerai atsimena Leoną Prūseiką. Jeigu jis būtų gyvas, lapkričio 10 dieną jam sukaktų šimtas metų amžiaus. Po ilgai trukusios ir sunkios ligos mirė jis 1961 metų kovo 24 d., vos 74 metų. Jo kūnas palaidotas guli Lietuvių Tautinėse kapinėse kape po žymaus Lietuvos skulptoriaus K. Bogdano sukurtu paminklu.

Leonas Prūseika Amerikos pažangiems lietuviams buvo nepavaldojamas žmogus kaip publicistas, oratorius, organizatorius ir draugas. Kur jis nuvykdavo bei su kuo susitikdavo, rasdavo bendrą kalbą su senu, jaunu, paaugliu, netgi ir vaiku. Žmonės jį gerbė ir mylėjo kaip savo artimą. Į jo laidotuves buvo suvažiuavusių žmonių iš visos Amerikos. Per šermenis Mildos teatro didžioji auditorija buvo kupina svieto. Nekentė jo tik žiaurieji idėjos prieštai, ypač iš „Naujienu“ pastogės. „Naujienu“ redaktorius Martynas Gudelis, buvęs tuo metu Lietuvių Tautinių kapinių direktorių pirmininku, netgi negyvo L. Prūseikos nenorėjo įsileisti į kapines.

Leono Prūseikos vardas plačiai žinomas ir Lietuvoje. Šimtosios jo gimimo metinės bus pažymėtos Vilniuje akademija, Kybartuose, kur puikuojasi Leono Prūseikos vardo kultūros namai, vyks iškilmės. Amerikos pažangūs lietuviai šių datų irgi turėtų pažymėti, jeigu jau nemasiniu mitingu, tai nors savo organizacijų narių susirinkimuose.
S. J. J.

STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION		
Required by 39 U.S.C. 3685		
1A. TITLE OF PUBLICATION	1B. PUBLICATION NO.	2. DATE OF FILING
VILNIS	0194P31P	15 Oct., 1987
3. FREQUENCY OF ISSUE	3A. NO. OF ISSUES PUBLISHED ANNUALLY	3B. ANNUAL SUBSCRIPTION PRICE (U.S. \$)
Bi-weekly	26	\$15.00 Chicago \$17.00 Canada/Form 1 \$20.00
4. COMPLETE MAILING ADDRESS OF KNOWN OFFICE OF PUBLICATION (Street, City, County, State and ZIP+4 Code) (Not printer)		
3116 South Halsted Street, Chicago, Cook, IL 60608		
5. COMPLETE MAILING ADDRESS OF THE HEADQUARTERS OF GENERAL BUSINESS OFFICES OF THE PUBLISHER (Not printer)		
3116 South Halsted Street, Chicago IL 60608		
6. FULL NAMES AND COMPLETE MAILING ADDRESS OF PUBLISHER, EDITOR, AND MANAGING EDITOR (This item MUST NOT be blank)		
PUBLISHER (Name and Complete Mailing Address): Workers Publishing Assn., Inc., 3116 So. Halsted St., Chicago, IL 60608		
EDITOR (Name and Complete Mailing Address): Stanley J. Jokubka 3116 So. Lithuania Ave., Chicago, IL 60608		
MANAGING EDITOR (Name and Complete Mailing Address): None		
7. OWNER (If owned by a corporation, its name and address must be stated and immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given. If the publication is published by a nonprofit organization, its name and address must be stated. (Item must be completed.)		
FULL NAME: Workers Publishing Assn., Inc. COMPLETE MAILING ADDRESS: 3116 So. Halsted St., Chicago IL 60608		
8. KNOWN BONDHOLDERS, MORTGAGEES, AND OTHER SECURITY HOLDERS OWNING OR HOLDING 1 PERCENT OR MORE OF TOTAL AMOUNT OF BONDS, MORTGAGES OR OTHER SECURITIES (If there are none, so state)		
FULL NAME: None COMPLETE MAILING ADDRESS: None		
9. FOR COMPLETION BY NONPROFIT ORGANIZATIONS AUTHORIZED TO MAIL AT SPECIAL RATES (Section 433.12 DMN only) The purpose, function, and nonprofit status of the organization and the exempt status for Federal income tax purposes (Check one)		
☐ (1) HAS NOT CHANGED DURING PRECEDING 12 MONTHS ☐ (2) HAS CHANGED DURING PRECEDING 12 MONTHS (If changed, publisher must submit explanation of change with this statement.)		
10. EXTENT AND NATURE OF CIRCULATION (See instructions on reverse side)		ACTUAL NO. COPIES OF SINGLE ISSUE PUBLISHED NEAREST TO FILING DATE
A. TOTAL NO. COPIES (Net Press Run)		900
B. PAID AND/OR REQUESTED CIRCULATION		900
1. Sales through dealers and carriers, street vendors and counter sales		20
2. Mail Subscriptions (Paid and/or requested)		664
C. TOTAL PAID AND/OR REQUESTED CIRCULATION (Sum of B1 and B2)		684
D. FREE DISTRIBUTION BY MAIL, CARRIER OR OTHER MEANS SAMPLES, COMPLIMENTARY, AND OTHER FREE COPIES		12
E. TOTAL DISTRIBUTION (Sum of C and D)		696
F. COPIES NOT DISTRIBUTED		691
1. Office use, left over, unreturned, spoiled after printing		204
2. Return from News Agents		None
G. TOTAL (Sum of E, F1 and 2 should equal net press run shown in A)		900
11. I certify that the statements made by me above are correct and complete		SIGNATURE AND TITLE OF EDITOR, PUBLISHER, BUSINESS MANAGER, OR OWNER J. J. Urbikas, Manager

PS Form 3526, Dec. 1985

(See instructions on reverse)

MIRĖ MAT BATUČIO MOTINA

Pažangieji Čikagos lietuviai dar labai gerai atsimena Kazimierą Batutį, mirusį 1969 metais. Spalio 1 dieną mirė ir jo našlė Elzbieta, sulaukusi 93 metų, palikdama dideliame nuliūdime sūnų Mat, marčią Albiną, anūkus, proanūkius.

Kaip Kazimieras, taip Elzbieta Batučiai savo laiku pažangiam Čikagos pažangių lietuvių judėjime buvo plačiai žinomi. Priklausė jie beveik visoms organizacijoms, dosniai rėmė laikraštį "Vilni", savi-veiklą, ypač aktyviai darbavosi LDS ir LLD kuopose. Kazimieras buvo netgi Marquette Parko pirminės grupės darbuotoju, dažnas lankytojas tarptautinių susirinkimų.

Didelis nuopelnas jiems priklauso ir už pavyzdingą išauklėjimą sūnaus Mat — nemaža atidavusio pastangų savo muzikalumu savi-veiklai, bei LDS jaunimo judėjimui. Ateistinė lietuvių visuomenė dabar jį turi išsirinkusį Lietuvos Tautinių kapinių tarybos sekreto-

riumi.

Elzbieta Batutienė kilusi Lietuvoje, buvusio Marijampolės apskrities Linionių kaimo. Į šią šalį atvyko 16 metų amžiaus pas dėdę Joną Pėstininką. Po kelerių metų susipažino su Cherry, Ill., anglies kasyklų darbininku Kazimieru Batučiu ir ištėkėjo už jo.

Nelengvas Batučiams gyvenimas buvo anglies kasyklų rajone. Ieškant darbo dažnai tekdavo keltis iš anglies rajono miestelio į miestelį. Be to, užėjus difterijos epidemijai mirė duktė Katarina. Pradėjus kasyklose mažėti darbams, Batučiai apsisprendė persikelti į Čikagą ir čia visą laiką gyveno su sūnumi Mat ir jo šeima.

Ant kiek Batučiai buvo populiariūs Čikagoje, neginčijamai davėsi suprasti kaip iš Kazimiero laidotuvis susirinkusio šermeninėje gausaus svieto, taip Elzbieta, pašarvotos Petkaus šermeninėje, ypač nemaža buvo jaunosios kartos pareikšti užuojautas jos sūnui Mat, marčiai Albinai, anūkam, proanūkiams. . .

J. U-kas

CHICAGO, ILLINOIS

MIRUS ELIZABETH BATUTIS

Reiškiamė gilią užuojautą velionės sūnui Mat, marčiai Albinai, anūkam, proanūkiams, pro-proanūkiui, giminėms čia Amerikoje ir Lietuvoje.

Liūdime ir mes kartu su visais.

EDWARD ir FRANCES JORDAN

Liūdnas prisiminimas VINCENT J. STANKAUS

Jau praėjo 14 liūdnų metų nuo to, kai 1973 metų gruodžio 17 dieną mirė mano mylimas vyras. Paliko jis mane giliame liūdesyje, iš kurio niekad neišeisiu.

Išėkis, mielasis, ramiai Easton, Pa., kapinėse.

Liūdinti žmona ELIZABETH STANKUS
Miami Springs, Fla.

ST. PETERSBURG, FLA.

MIRUS GEORGE EVANS

Netekę klubo nario reiškiamė gilią užuojautą velionies artimiesiems, giminėms bei draugams Amerikoje ir Lietuvoje.

Liūdime drauge su visais.

ST. PETERSBURGO LIETUVIŲ PENSININKŲ
PILIEČIŲ KLUBO NARIAI ir VALDYBA

CHICAGO, ILL.

MIRUS ELIZABETH BATUTIS

Reiškiau gilią užuojautą velionės sūnui Mat, marčiai Albinai, anūkam, proanūkiams, pro-proanūkiui, giminėms čia Amerikoje ir Lietuvoje.

Liūdžiu ir aš drauge su visais.

V. KAY POWELL

CHICAGO, ILLINOIS

Mirus Marcelle Wassel-Vasiliauskienei

Reiškiamė gilią užuojautą dukrai Frances ir jos vyrui Edward Jordan, taipgi giminėms, draugams bei pažįstamiems.

Liūdime drauge su visais.

HELEN TRUSK,
ALDONA ir CHARLES ZAKS
Chicago, Ill.

Liūdnas prisiminimas BENJAMIN KRISIKEN

Spalio 28 dieną sukaks septyni metai, kai mirtis atskyrė Jį nuo manęs amžinai. Niekaip negaliu Jo pamiršti.

It isn't given to any of us
To be always with those most dear,
We one day reach the fork in the road —
One goes, while one stays here.

In our loneliness for those who are gone
Don't forget the joys we have known,
The memory of them should light up the road
Though the rest of the way is — alone.

Lai Jam, amžinu miegu užmigusiam, būna ramu ilsėtis.
Lankysiu jo kapą ir puošu gyvomis gėlėmis.

Liūdinti žmona ANNA KRISIKEN

DOWAGIAC, MICHIGAN

MIRUS AGNES VYLONIS

Rugsėjo 12 dieną Dowagiac senelių priežiūros namuose (Nursing Home) mirė Agnes Vylonis, sulaukusi 95 metų, gimusi Lietuvoje. Atvykusi į šią šalį, 1914 metų liepos 14 dieną Oklahomoje ištėkėjo už Tony Vylonis, kurį po pavyzdingo su-gyvenimo palaidojo 1958 metų balandžio 29 dieną.

Agnei mirus paliko dideliame nuliūdime sūnus Carl Vylonis, gyvenantis Dowagiac, Mich., aštuoni anūakai, aštuoni proanūkiai ir vienas pro-proanūkis.

Dukra Ruth, sūnus John ir anūkas Terry yra mirę.

Liūdinti anūkė LEE BROOKS
Niles, Mich.

CHICAGO, ILL.

MIRUS ELIZABETH BATUTIS

Reiškiamė gilią užuojautą velionės sūnui Mat, marčiai Albinai, anūkam, proanūkiams, pro-proanūkiui, giminėms čia Amerikoje ir Lietuvoje.

Liūdime ir mes drauge su visais.

RICK ir JEAN MISEVICH
Lemont, Ill.

CHICAGO, ILL.

MIRUS ELIZABETH BATUTIS

Reiškiamė gilią užuojautą velionės sūnui Mat, marčiai Albinai, anūkam, proanūkiams, pro-proanūkiui, giminėms čia Amerikoje ir Lietuvoje.

Liūdime ir mes drauge su visais.

F. ir A. VAITKAI

CHICAGO, ILLINOIS

Mirus Marcelle Wassel-Vasiliauskienei

Reiškiamė gilią užuojautą jos dukrai Frances ir jos vyrui Edward Jordan, taipgi giminėms, draugams bei pažįstamiems.

Liūdime drauge su visais.

RICK ir JEAN MISEVICH
Lemont, Ill.

CHICAGO, ILLINOIS

Mirus Marcelle Wassel-Vasiliauskienei

Reiškiamė gilią užuojautą jos dukrai Frances ir jos vyrui Edward Jordan, taipgi giminėms, draugams bei pažįstamiems.

Liūdime drauge su visais.

JOHN ir ADELE COPIN
Chicago, Ill.